

Yrittäjyys, työ ja hyvinvointi
korkeasti koulutettujen keskuudessa

ISBN 978-952-5628-39-5

Painopaikka: Suomen Lehtiyhtymä, Porvoo

Kuvat: Comma (kansi, s. 17, s. 24, s. 33), Rodeo (s. 21)

Julkaistu 25.1.2011

Yrittäjyys, työ ja hyvinvointi korkeasti koulutettujen keskuudessa

Selvitys akavalaisten liittojen jäsenistössä

Katri Luomala — Elisa Akola — Jarna Heinonen

TSE Entre

Turun yliopiston kauppakorkeakoulu

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Taustaa selvitykselle	6
1.2	Kyselyn toteutus ja tutkimusaineisto.....	9
1.3	Tulosten yleistettävyys	10
2	Yrittäjyyden ja ammatinharjoittamisen profiili.....	10
2.1	Yrittäjän ja ammatinharjoittajan profiili.....	10
2.2	Aiempi työura	11
2.3	Yrittäjyyden ja ammatinharjoittamisen luonne	13
2.4	Yrittäjien ja ammatinharjoittajien työn piirteet	16
3	Yrittäjien ja ammatinharjoittajien tyytyväisyys	19
3.1	Yleinen elämäntyytyväisyys	19
3.2	Työtyytyväisyys.....	25
4	Eläkesuunnitelmat.....	29
4.1	Yleissilmäys akavalaisten eläkeajatuksiin	29
4.2	Yli 50-vuotiaiden yrittäjien eläkeajatuksset.....	30
5	Yhteenveto ja keskustelu.....	33
6	Sammandrag	35
Lähteet	.....	36
Liite	.....	38

Taulukkuuettelo

Taulukko 1	Vastaajat ammattijärjestöittäin.....	7
Taulukko 2	Vastaajien työllisyystilanne	8
Taulukko 3	Koulutusalat ja toimialat palkansaajilla sekä yrittäjillä ja ammatinharjoittajilla (%).....	8
Taulukko 4	Taustatietoja vastaajista ja heidän perhetilanteestaan (%).....	10
Taulukko 5	Työpaikkojen ja työttömyysjaksojen määrä (%).....	12
Taulukko 6	Työkokemusvuodet palkkatyössä ja yrittäjänä (%).....	12
Taulukko 7	Yrittäjyyden motiivi ja liiketoiminnan luonne (%)	13
Taulukko 8	Yritystoiminnasta nostettujen osinkojen määrä ja verotus	16
Taulukko 9	Työn piirteet palkansaajilla sekä yrittäjillä ja ammatinharjoittajilla (ka., sd., sig.)	18
Taulukko 10	Työn piirteet terveysalan ja muiden alojen yrittäjillä ja ammatinharjoittajilla sekä palkansaajilla (ka., sd., sig.).....	18
Taulukko 11	Yleinen elämäntyytyväisyys (%)	19
Taulukko 12	Tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin (%).....	22
Taulukko 13	Työttytyväisyys (%).....	25
Taulukko 14	Työn aiheuttama stressi.....	28
Taulukko 15	Eläkeikäarviot, osa-aikaeläkesuunnitelmat ja työnteko vanhuuseläkkeellä	30
Taulukko 16	Yli 50-vuotiaiden eläkeikäarviot, osa-aikaeläkesuunnitelmat ja työnteko vanhuuseläkkeellä	31

Kuvioluettelo

Kuvio 1	Työntekijöiden määrä eri koulutusalojen yrittäjillä	14
Kuvio 2	Kasvutavoitteet koulutusaloittain.....	14
Kuvio 3	Yrittäjien ja ammatinharjoittajien elämäntyytyväisyys (ka.).....	20
Kuvio 4	Palkansaajien sekä yrittäjien ja ammatinharjoittajien tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin (ka.).....	23
Kuvio 5	Yrittäjien ja ammatinharjoittajien tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin (ka.).....	24
Kuvio 6	”Olen toistaiseksi tyytyväinen työhöni” – palkansaajat sekä yrittäjät ja ammatinharjoittajat.....	26
Kuvio 7	”Saan työstäni todellista tyydytystä” – palkansaajat sekä yrittäjät ja ammatinharjoittajat.....	26
Kuvio 8	Palkansaajien sekä yrittäjien ja ammatinharjoittajien työttytyväisyys (ka.)	27
Kuvio 9	Yrittäjien ja ammatinharjoittajien työttytyväisyys (ka.).....	27
Kuvio 10	Palkansaajien sekä yrittäjien ja ammatinharjoittajien työstressi.....	28

Liitekuviot

Liitekuvio 1	Palkansaajien sekä yrittäjien ja ammatinharjoittajien työttytyväisyys terveysalalla (ka.).....	39
Liitekuvio 2	Palkansaajien sekä yrittäjien ja ammatinharjoittajien työttytyväisyys muulla sosiaali- ja terveysalalla (ka.)	39
Liitekuvio 3	Palkansaajien sekä yrittäjien ja ammatinharjoittajien työttytyväisyys yhteiskuntatieteellisellä alalla (ka.).....	40
Liitekuvio 4	Palkansaajien sekä yrittäjien ja ammatinharjoittajien työttytyväisyys tekniikan alalla (ka.) ..	40

1 Johdanto

1.1 Taustaa selvitykselle

Työelämän ja yhteiskunnan muutosten myötä yrittäjyys on avautunut varteenotettavaksi uravaihtoehdoksi myös monille korkeasti koulutetuille. Viimeisen 20 vuoden aikana korkeasti koulutettujen yrittäjien määrä Suomessa on lisääntynyt voimakkaasti. Tämän kehityksen taustalla on ennen kaikkea yleinen koulutustason nousu, ei niinkään korkeasti koulutettujen aikaisempaa suurempi innostus ryhtyä yrittäjäksi. (Heinonen ym. 2006; Paasio – Pukkinen 2006). Tutkimustulokset kuitenkin osoittavat, että varhaisvaiheen yrittäjyysaktiivisuudesta kasvava osuus on ns. akateemista yrittäjyyttä (Stenholm ym. 2010), ts. yliopistotutkinnon suorittanut henkilö on aktiivisesti aloittamassa yritys-toimintaa. Yrittäjäksi ryhtymisessä on kuitenkin suuria eroja koulutusalojen välillä.

Työelämän murrokseen liittyy myös kysymys yksilöiden elämän laadusta, varsinkin työelämän laadusta. Erityisesti julkisessa keskustelussa on tuotu esiin arvioita työelämän laadun huonontumisesta. Esimerkkeinä tällaisesta kehityksestä on mainittu pätkätyöt, alituinen epävarmuus tulevaisuudesta, työn ja vapaa-ajan rajan hälventyminen, työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen ongelmat, jatkuva tuottavuuden tavoittelu, työstä vieraantuminen sekä globalisaation seurauksena tapahtuva tuotannon siirtyminen pois Suomesta. EVAn raportti ”Mainettaan parempi työ – Kymmenen väitettä työelämästä” johdonmukaisesti vähintäänkin kyseenalaistaa edellä esitetyt uskomukset suomalaisesta työelämästä (Alasoini 2010). Alasoinin tulokset ovat lohduttavia. Hänen mukaansa tuloksellisuus ja tyytyväisyys eivät ole keskenään ristiriidassa, ja työelämän muutokset voivat monelta osin olla myönteisiä, eivät voittopuolisesti lamaannuttavia.

Vastaavansuuntaisiin, osin yllättäviin tuloksiin on päädytty tarkasteltaessa yrittäjien työtyytyväisyyttä. Aiemman tutkimuksen mukaan yrittäjät ovat palkkatyöntekijöitä tyytyväisempiä työhönsä siitä huolimatta, että he tekevät usein pitkää työpäivää, työskentelevät kovassa työpaineessa ja peräti kärsivät terveydellisistä ongelmista (Andersson 2008; Blanchflower 2004). Yrittäjien muita korkeampaa työtyytyväisyyttä on selitetty muun muassa työn itsenäisyydellä ja kiinnostavuudella. Yrittä-

jyyttä tyyppillisesti pidetään elämäntapana, jolloin esimerkiksi vapaa-ajan ja työn erottaminen toisistaan on vaikeaa (Parasuraman – Simmers 2001).

Monet korkeasti koulutetut yrittäjät ovat aiemman tutkimuksen perusteella kohtuullisen tyytyväisiä uraansa. Työ on sisällöllisesti palkitsevaa, vapaata ja elämänlaatua kohottavaa siitä huolimatta, että yrittäjyydessä on ajoittain myös kielteisiä puolia kuten yksinäisyys, toimeentulon epävarmuus ja vapaa-ajan vähäisyys. (Heinonen ym. 2006; Paasio – Pukkinen 2006). Epäselvää kuitenkin on, missä määrin työhön liittyvät myönteiset piirteet ovat yhteydessä yrittäjän hyvinvointiin. Ovatko yrittäjät palkansaajia tyytyväisempiä työhönsä, uraansa ja elämäänsä? Minkälaiset piirteet ovat läsnä nimenomaan korkeasti koulutettujen yrittäjien työssä? Kokemukset työstä ja yrittäjyydestä ovat omiaan vaikuttamaan myös siihen, kuinka pitkään ja millä tavoin yksilö suunnittelee työskentelevänsä joko palkkatyössä tai yrittäjänä. Nämä kysymykset ovat hyvin ajankohtaisia myös yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa. On kiinnostavaa saada lisää tietoa siitä, millaista yrittäjyys on työnä ja miten se kytkeytyy yksilön kokemuksiin työtyytyväisyydestä ja elämänlaadusta. Erityisen kiintoisaa on tarkastella näitä asioita korkeasti koulutettujen osalta, koska juuri heidän yrittäjyyttään pidetään Suomen elinkeinoelämän ja talouden kehittymisen näkökulmasta merkittävänä. Yrittäjyydellä on nähty olevan potentiaalia ratkaista joitakin työelämän haasteita, esimerkiksi työurien pidentämistä, työssä jaksamista, työviihtyvyyttä ja uusien työpaikkojen synnyttämistä. (Akola ym. 2007). Tämän selvityksen fokuksessa ovat akavalaisten yrittäjien käsitykset omasta työstään ja hyvinvoinnistaan. Tutkimus on luonteva jatko Akavan jäsenistön yrittäjyyttä tarkastellelle selvitykselle (Paasio – Pukkinen 2006), jonka Turun kauppa- ja korkeakoulu toteutti vuonna 2006.

1.2 Kyselyn toteutus ja tutkimusaineisto

Tämän selvityksen empiirinen aineisto on kerätty osana Suomen Akatemian WORK-tutkimusohjelman rahoittamaa ja Turun yliopiston kauppa- ja korkeakou-

koulun TSE Entre -tutkimusyksikön toteuttamaa *Yrittäjyys, työ ja hyvinvointi yksilön elämäkaarella* -tutkimushanketta. Mainitussa tutkimushankkeessa tarkastellaan yrittäjyyttä yksilön uran näkökulmasta ja analysoidaan yksilön hyvinvointiin vaikuttavia siirtymiä palkkatyön ja yrittäjyyden välillä. Käsillä olevassa raportissa esitetään tuloksia korkeasti koulutettujen ammatinharjoittajien ja yrittäjien yrittäjyyden piirteistä, elämänlaadusta, työtyytyväisyydestä sekä näkemyksiä eläkeaikana työskentelystä. Akavan jäsenliitoista tässä selvityksessä olivat mukana Agronomiliitto, Akavan Erityisalat, Driftenjörnsförbundet i Finland, Metsänhoitajaliitto, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia, Suomen Arkkitehtiliitto, Suomen Ekonomiliitto, Suomen Eläinlääkäriliitto, Suomen Hammaslääkäriliitto, Suomen Lakimiesliitto, Suomen Lääkäriliitto, Suomen Psykologiliitto, Suomen Puheterapeuttiliitto, Suomen Valtiotieteilijöiden liitto, Tekniikan Akateemisten Liitto ja Uusi Insinööriliitto. Kysely toteutettiin sähköisenä kyselynä

touko–kesäkuussa 2010. Järjestöjä pyydettiin toimittamaan kaikkien yrittäjäjäsentensä yhteystiedot (ts. sähköpostiosoitteet) selvityksen toteuttajalle, Turun yliopiston kauppakorkeakoulun TSE Entre -tutkimusyksikölle. Vertailun mahdollistamiseksi järjestöjä pyydettiin toimittamaan lisäksi vastaava määrä palkansaajajäsenten yhteystietoja yksinkertaista satunnaisotantaa hyödyntäen. Kysely lähetettiin kaikkiaan 11 178:lle Akavan jäsenjärjestöjen jäsenelle ja vastauksia saatiin 3 392. Vastausprosentti oli 30,3 %.

Suurimmat liittokohtaiset vastausprosentit olivat Akavan Erityisaloilla ja Suomen Puheterapeuttiliitolla. Lukumäärällisesti suurimmat yrittäjäryhmät olivat Hammaslääkäriliiton ja Ekonomiliiton vastaajissa. Yrittäjiä oli suhteellisesti eniten Eläinlääkäriliiton ja Talentian vastaajissa, joista yli puolet toimii yrittäjinä. Liittokohtaiset vastaajamäärät, liittokohtaiset vastausprosentit ja yrittäjien osuus vastaajista on esitetty seuraavassa taulukossa (Taulukko 1).

Taulukko 1
Vastaajat ammattijärjestöittäin

Ammattijärjestö	Vastaajia kpl	Prosenttia kaikista	Liittokohtainen vastausprosentti	Vastaajista yrittäjiä %
Agronomiliitto	240	7,1	29,4	21
Akavan Erityisalat	321	9,5	42,6	36
Driftenjörnsförbundet i Finland	9	0,3	13,6	22
Metsänhoitajaliitto	19	0,6	26,4	47
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia	36	1,1	34,6	53
Suomen Arkkitehtiliitto	230	6,8	24,1	35
Suomen Ekonomiliitto	425	12,5	24,4	46
Suomen Eläinlääkäriliitto	129	3,8	34,4	54
Suomen Hammaslääkäriliitto	830	24,5	34,5	28
Suomen Lakimiesliitto	129	3,8	22,1	37
Suomen Lääkäriliitto	219	6,5	26,1	43
Suomen Psykologiliitto	256	7,5	29,3	48
Suomen Puheterapeuttiliitto	277	8,2	41,6	30
Suomen Valtiotieteilijöiden Liitto	16	0,5	37,2	38
Tekniikan Akateemisten Liitto	127	3,7	31,8	27
Uusi Insinööriliitto	128	3,8	26,6	30
Yhteensä	3392	100	30,3	1198

Valtaosa vastaajista oli kyselyhetkellä mukana työelämässä. Suurin osa vastaajista oli palkansaajana toistaiseksi voimassa olevassa työsuhteessa (54 %) ja vain pieni osa palkansaajista oli määräaikaissa työsuhteessa (6,5 % kaikista vastaajista). Yrittäjänä tai ammatinharjoittajana toimi kolman-

nes kyselyyn vastanneista, ja maatalousyrittäjiä ja yrittäjänä toimivia freelancereita oli noin prosentin verran kumpiakin. Eri syistä työelämän ulkopuolella olevia vastaajia oli yhteensä noin 4 %. (Taulukko 2).

Taulukko 2 Vastaajien työllisyystilanne

Työllisyystilanne	Vastaajia	Osuus kaikista %
Palkansaaja toistaiseksi voimassa olevassa työsuhteessa	1846	54,4
Palkansaaja määräaikaisessa työsuhteessa	219	6,5
Maatalousyrittäjä	33	1,0
Yrittäjä tai ammatinharjoittaja	1121	33,0
Yrittäjänä toimiva freelancer	44	1,3
Työssä perheenjäsenen yrityksessä palkatta	3	0,1
Työtön	19	0,6
Eläkkeellä iän tai työvuosien perusteella	18	0,5
Eläkkeellä muusta syystä	8	0,2
Äitiys- tai vanhempainlomalla tai hoitovapaalla	59	1,7
Vuorottelu- tai virkavapaalla	9	0,3
Opiskelija	13	0,4
Yhteensä	3392	100

Koska selvitys käsittelee yleisen elämäntyytyväisyyden lisäksi ennen kaikkea työtä, työn piirteitä ja työtyytyväisyyttä, tästä eteenpäin raportissa käsitellään vain työelämässä mukana olevien vastauksia. Työllisiä oli kaikkiaan yli 96 % vastaajista; palkansaajavastaajia oli 2 065 henkeä eli kaikista kyselyyn vastanneista 61 %, ja yrittäjiä ja ammatinharjoittajia oli vastaajissa 1 198 eli 35 % kaikista vastaajista.

Vastaajien koulutusaloissa painottuvat terveys- ja sosiaalialat. Palkansaajista kolmannes toimii lääkärinä tai hammaslääkärinä (terveysala) ja reilulla neljänneksellä on muu sosiaali- tai terveysalan koulutus. Yhteiskuntatieteellinen koulutus on joka neljännellä vastaajalla ja tekniikan koulutus noin 14 prosentilla. Koulutusaloista johtuen työpaikan tai oman yrityksen toimiala on vastaajilla yleisimmin terveys- ja sosiaalisektori (50 %) tai palvelut (26 %). (Taulukko 3)

Taulukko 3 Koulutusalat ja toimialat palkansaajilla sekä yrittäjillä ja ammatinharjoittajilla (%)

	Palkansaajat N= 2065	Yrittäjät 1198	Yhteensä 3263
Koulutusala¹			
Terveysala	34	27	31
Muu sosiaali- ja terveysala	27	30	28
Yhteiskuntatieteellinen ala	24	30	26
Tekniikan ala	15	13	14
Yhteensä	100	100	100
Yrityksen tai työpaikan toimiala			
Teollisuus ja rakentaminen	13	6	10
Kauppa	2	3	2
Palvelut (ml. majoitus- ja ravitsemus-, rahoitus- ja vakuutustoim.)	20	36	26
Koulutus	9	2	6
Terveys- ja sosiaalisektori	52	48	50
Muu (ml. maatalous)	6	4	5
Yhteensä	100	100	100

¹Koulutusala tehty liittotiedon perusteella: **Terveysala:** Suomen Lääkäriliitto, Suomen Hammaslääkäriliitto; **Muu sosiaali- ja terveysala:** Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia, Suomen Eläinlääkäriliitto, Suomen Puheterapeuttiliitto, Suomen Psykologiliitto, Agronomiliitto, Metsänhoitajaliitto; **Yhteiskuntatieteellinen ala:** Akavan Erityisalat, Suomen Ekonomiliitto, Suomen Lakimiesliitto, Suomen Valtiotieteilijöiden liitto; **Tekniikan ala:** Driftenjörnsförbundet i Finland, Suomen Arkkitehtiliitto, Tekniikan Akateemisten liitto, Uusi Insinööriliitto.

1.3 Tulosten yleistettävyys

Selvityksessä on mukana 16 Akavan jäsenliittoa eri aloilta. Koska kohteena ovat nimenomaan korkeasti koulutetut yrittäjät, selvityksestä jätettiin pois sellaisia jäsenliittoja, joissa ei ole merkittävästi yrittäjiä. Pois jätetyt liitot edustavat sellaisia aloja, joilla yrittäjyys ei ole varteenotettava vaihtoehto toteuttaa ammattiaan (esim. kirkollisten työntekijöiden liitot, Upseeriliitto, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ yms.). Mukana olevat liitot edustavat kuitenkin noin 55 % akavalaisien liittojen jäsenistöstä. Näissä liitoissa on päätoimisia yrittäjäjäseniä yhteensä 9 061 ja sivutoimisia yrittäjiä 6 408. Yhteensä yrittäjänä toimivia jäseniä selvityksessä mukana olevissa jäsenliitoissa on 15 469.

Lähtökohtana on, että tutkimusjoukko edustaa jokseenkin kattavasti akavalaisia, korkeasti koulutettuja yrittäjiä. Vastausprosentit vaihtelevat suuresti eri jäsenliittojen välillä, ja näin ollen aineisto ei edusta kattavasti kaikkia akavalaisia yrittäjiä. Akavalaiset yrittäjät eivät myöskään ole täydellisen edustava otos kaikista suomalaisista korkeasti koulutetuista yrittäjistä, sillä korkeasti koulutetut yrittäjät ovat osin järjestäytyneet myös muutoin kuin Akavan kautta, tai eivät ole järjestäytyneet lainkaan. Tutkimusjoukko antaa kuitenkin hyvän kuvan akavalaisen yrittäjän työstä ja tyytyväisyydestä erityisesti niiden koulutusalojen osalta, joista vastauksia kertyi paljon. Tällaisia aloja ovat muun muassa terveys- ja sosiaalialat ja tekniikan ala.

Akavalaisien yrittäjien yhteystietojen lisäksi selvityksen toteuttaja, Turun yliopiston kauppa- ja kauppakorkeakoulun TSE Entre -tutkimusyksikkö, pyysi järjestöiltä vastaavan määrän palkansaajajäsenien yhteystietoja. Liittoja ohjeistettiin toimittamaan selvityksen toteuttajalle kaikkien yrittäjäjäsentensä sähköpostiosoitteet (pää- ja sivutoimiset). Lisäksi pyydettiin vastaavaa määrää palkansaajien yhteystietoja satunnaisotannalla. Ohjeistuksesta huolimatta selvityksen tekijät eivät saaneet kattavasti akavalaisien yrittäjien yhteystietoja. Osa liitoista teki myös yrittäjien yhteystiedoista otannan, tai liitoilla oli tiedossaan sähköpostiosoitteita vain rajatusta määrästä yrittäjiä. Yhteystietojensa käytön tutkimustarkoituksiin kieltäneiden osoitetietoja Akava ei välittänyt eteenpäin. Erot liittojen toimittamien yhteystietojen kattavuudessa heijastuvat myös tutkimusaineistoon, sillä vastaajajoukossa eri ammattiryhmät painottuvat hyvin erikokoisina. Tästä syystä esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla hammaslääkäriyrittäjät ja tekniikan alalla arkkitehtiyrittäjät ovat aineistossa todennäköisesti ylliedus-

tettuina. Kokoerot kertovat myös ammattiryhmien erilaisesta suuruusluokasta ja yrittäjyyden sopivuudesta kuhunkin professioon. Esimerkiksi lääketieteen ammattiryhmät ovat henkilömääräisesti suuria ja yrittäjyys on yleinen tapa harjoittaa ammattia, kun taas valtiotieteilijöitä on selvästi vähemmän eikä yrittäjyys ole yleinen tapa organisoida työnte-koa alalla.

Yrittäjien vastausinto selvityksiin on tyypillisesti melko alhainen. Myös tässä selvityksessä yrittäjien vastausprosentti jäi palkansaajia alhaisemmaksi. Tämä voi johtua myös siitä, että henkilö on Akavan antaman yhteystiedon perusteella luokiteltu yrittäjäksi, mutta käytännössä hän on vastannut kyselyyn palkansaajana. Kysely lähetettiin Akavan antamien tietojen mukaan jokseenkin yhtä monelle yrittäjälle ja palkansaajalle, mutta eri ryhmien tarkkoja vastausprosentteja ei voida muodostaa juuri tällaisten ”kaksoisroolien” takia. Koko selvityksen vastausprosentti on 30,3 %, ja sitä voidaan pitää kohtuullisen hyvänä.

Yhteystietojen määrän ja hyvän vastausprosentin ansiosta tutkimusaineisto on kooltaan suuri. Useimpien käsiteltävien kysymysten osalta käytettävissä on yli 2 000 palkansaajan ja yli 1 000 yrittäjän vastaukset. Aineiston laajuuden vuoksi jakaumat ja keskiarvot eivät heittele yksittäisten poikkeavien vastausten vuoksi, vaan luvut kuvaavat hyvin vastaajaryhmän pääasiallista mielipidetä. Toisaalta tilastollisia merkitsevyyksiä syntyy helpommin isoissa aineistoissa. Tämän laajuudessa selvityksessä onkin vaikea arvioida, missä määrin tilastollisesti merkitsevä tulos on merkittävä myös reaali maailmassa. Vasta jatkoanalyysissä pystytään arvioimaan kuinka merkittäviä tilastolliset erot ovat todellisuudessa.

Selvitykseen vastanneiden sukupuolijakauma ei vastaa naisten ja miesten todellisia osuuksia akavalaisista, varsinkaan yrittäjien osalta. Kyselyn vastaajista naisia on 63 % ja miehiä 37 %, vaikka yrittäjistä noin kaksi kolmasosaa on miehiä (Yrittäjyyskatsaus 2010). Naisten vastaushalukkuus selvityksiin on usein korkeampi kuin miehillä, mutta tässä selvityksessä naisten osuus vastaajista on merkittävästi suurempi kuin perusjoukossa. Tämä on otettu huomioon raportoinnissa siten, että tuloksia on tarkasteltu erikseen naisten ja miesten osalta ja verrattu, onko näiden vastauksissa tilastollisesti merkitseviä eroja. Joistakin eroista huolimatta näyttää siltä, että sukupuoli ei ole ainut tai merkittävin vastauksia selittävä tekijä.

2

Yrittäjyyden ja ammatinharjoittamisen profiili

Jatkossa raportti keskittyy akavalaisiin yrittäjiin, mutta vertailun mahdollistamiseksi esitetään tietoa myös palkansaajista. Kuten yleistettävyykeskustelussa todettiin, selvitykseen vastanneiden sukupuolijakauma ei vastaa naisten ja miesten todellisia osuuksia akavalaisista, varsinkaan yrittäjien osalta. Kyselyn vastaajista naisia on 63 % ja miehiä 37 %, vaikka yrittäjistä noin kaksi kolmasosaa on miehiä (Yrittäjyyskatsaus 2010). On perusteltua raportoida yrittäjiä koskevat tulokset myös sukupuolen mukaan naisten ja miesten välisten erojen selvittämiseksi.

2.1 Yrittäjän ja ammatinharjoittajan profiili

Yrittäjien ja ammatinharjoittajien profiilia kuvataan tässä selvityksessä demografisten tietojen ja

vastaajan perhetilanteeseen liittyvien tietojen avulla. Seuraavassa taulukossa (Taulukko 4) on esitelty vastaajien tiedot sukupuolesta, iästä, siviilisäädystä, perheen koosta, perheen vuosituloista ja puolison työllisyystilanteesta. Tiedot on esitetty erikseen palkansaajien ja yrittäjien osalta sekä koko vastaajajoukosta yhteensä. Yrittäjistä ja ammatinharjoittajista on lisäksi tarjolla tiedot koulutusaloittain. Koulutusluokittelu on edellä esitetty neliluokkainen jaottelu, joka perustuu vastaajien ammattiliittotietoon. Tähdet taulukossa tarkoittavat Yhteensä-sarakkeen kohdalla eroja palkansaajien ja yrittäjien vastausten jakaumissa, ja vastaavasti Terveys-sarakkeessa koulutusaloittaisia tilastollisia eroja vastausten jakaumissa.

Taulukko 4
Taustatietoja vastaajista ja heidän perhetilanteestaan (%)

	Palkansaajat	Yrittäjät	Yhteensä	Yrittäjät koulutusaloittain			
				Terveys	Muu sos/terv.	Yhteiskunta-tieteellinen	Tekniikka
Sukupuoli	N= 2062	1193	***3255	***322	352	364	155
Nainen	69	63	67	70	79	56	28
Mies	31	37	33	30	21	44	72
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Ikä	N= 2046	1177	***3223	***319	350	357	151
Enintään 30 vuotta	8	3	6	1	1	6	0
31–40 vuotta	20	13	18	10	13	15	15
41–50 vuotta	31	31	31	32	35	28	32
51–60 vuotta	32	40	35	44	39	37	41
Yli 60 vuotta	8	13	10	14	12	15	12
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Siviilisäätty	N= 2053	1191	***3244	323	351	362	155
Naimaton	10	6	9	6	5	9	5
Avo- tai avioliitossa	81	84	82	84	85	81	85
Eronnut tai asumerossa	8	9	9	9	10	9	9
Leski	1	1	1	1	0	1	1
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Perheen koko	N= 2044	1175	3219	†317	352	355	151
Yksinasuja	14	12	13	9	10	16	12
2 henkeä	37	40	38	38	38	43	44
3 henkeä	18	17	18	18	19	14	16
4 henkeä	22	21	22	23	22	18	17
5 henkeä tai enemmän	9	10	10	12	11	8	11
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Perheen vuositulot	N= 2043	1174	***3217	***317	351	353	153
Alle 35 tuhatta	5	8	6	2	7	15	12
35–54 tuhatta	15	15	15	4	23	18	12
55–74 tuhatta	22	17	20	11	20	16	25
75–99 tuhatta	24	20	23	19	19	21	26
100–149 tuhatta	24	23	24	33	23	16	18
150–299 tuhatta	10	14	11	27	9	12	7
Yli 300 tuhatta	1	2	1	4	1	3	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100
Puolison työllisyystilanne	N= 1662	999	***2661	*274	297	294	134
Palkkatyössä	71	56	65	55	55	56	64
Yrittäjä	13	28	18	28	31	23	26
Työelämän ulkopuolella	17	16	16	17	14	21	10
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100

*** p<0,001, **p<0,01, *p<0,05, †p<0,1

Vastaajien enemmistö on naisia, niin palkansaajista kuin yrittäjistäkin. Naisia on palkansaajista 69 % ja yrittäjistä 63 %. Erityisesti yrittäjien kohdalla naisten osuus on merkittävän korkea; suomalaisista yrittäjistä noin kaksi kolmesta on miehiä, joten aineistossa naisten osuus on selvästi painotunut normaalia vahvemmin. Selvityksessä mukana olevissa Akavan jäsenliitoissa naisten osuus on kaikkiaan noin 44 %, joten myös siihen suhteutettuna naisten vastausinto selvitykseen on ollut selvästi miehiä korkeampaa.

Sosiaali- ja terveystieteiden yrittäjistä valtaosa on naisia (70–79 %) ja yhteiskuntatieteellisen alan yrittäjistä yli puolet. Ainoastaan tekniikan alan yrittäjissä on selvä miesenemmistö 72 %:n osuudella. Yrittäjien sukupuolijakaumat johtuvat naisten ja miesten hakeutumisesta tietyille koulutusaloille. Selvityksessä mukana olevista Akavan jäsenliitoista ainoastaan tekniikan alan liitoissa ja Metsänhoitajaliitossa on jäsenistössä miesenemmistö. Tekniikan alan liittojen suuren henkilömääräisen koon vuoksi selvityksessä mukana olevissa jäsenliitoissa on kuitenkin yhteensä miehiä 56 % ja naisia 44 %.

Yrittäjät ovat jonkin verran vanhempia kuin palkansaajat sekä yleisesti että tässä tutkimusaineistossa. Korkeintaan 40-vuotiaita yrittäjiä aineistossa on vain 16 %, kun samanikäisiä palkansaajia on vastaavasti 28 %. Toisaalta yli 60-vuotiaita vastaajia on palkansaajista 8 %, mutta yrittäjistä 13 %. Koulutusaloittain tarkasteltuna alle 30-vuotiaita yrittäjiä on selvästi muita aloja enemmän yhteiskuntatieteellisellä alalla. Näillä aloilla yrittäjyys onkin usein keino päästä työelämään, ja kokemuksen myötä siirtyä voi tapahtua palkkatyömarkkinoille, kun taas toisissa ammattiteissa palkkatyöstä siirrytään työkokemuksen kartuttua yrittäjäksi (Akola ym. 2008).

Avo- tai avioliitossa asuu neljä viidestä vastaajasta, ja naimattomia tai eronneita on 9 % kumpiakin. Yrittäjät ovat hieman palkansaajia todennäköi-

semmin avo- tai avioliitossa, mikä johtunee osittain myös yrittäjien korkeammasta keski-ikästä. Eniten molemmissa vastaajaryhmissä on kahden hengen talouksia (38 %), mutta tässä ei ole eritelty, käsitteekö se kaksi aikuista vai aikuisen ja lapsen. Yksinasuvia on vastaajista 13 %, kolme- tai nelihenkisiä talouksia noin viidennes kumpiakin ja talouksia, joissa on viisi tai useampia henkilöitä, on joka kymmenes.

Perheiden bruttotulot vaihtelevat alle 20 000:sta yli 300 000:een euroon vuodessa. Yrittäjiä on palkansaajia enemmän sekä kaikkein pienituloisimpien että suurituloisimpien joukossa. Koulutusaloittain tarkasteltuna alle 35 000 euroa vuodessa ansaitsevia on eniten yhteiskuntatieteellisellä ja tekniikan alalla, ja selvästi korkeimmat tulot ovat terveystieteiden yrittäjien perheissä, joista lähes kahdella kolmesta vuositulo on yli 100 000 euroa.

Vastaajien puolisoista kaksi kolmesta toimii palkkatyössä. Yrittäjäpuoliso löytyy selvästi useammin yrittäjiltä kuin palkansaajilta: yrittäjien puolisoista 28 % on myös yrittäjiä, kun vastaavasti palkansaajien puolisoista yrittäjiä on vain 13 %.

2.2 Aiempi työura

Vastaajien aiempaa työuraa kartoitettiin selvityksessä tiedustelemalla työpaikkojen määrää, työkokemusvuosia palkkatyöstä ja yrittäjyydestä sekä mahdollista työttömyyttä viimeisen viiden vuoden aikana.

Työpaikkojen määrä työhistoriassa on samankaltainen yrittäjillä ja palkansaajilla. Yleisimmillään vastaajilla on ollut kahdesta viiteen työpaikkaa urallaan (yht. 62 %). Kolmanneksella työpaikkoja on ollut enemmän kuin viisi, ja 6 %:lla työpaikkoja on ollut vain yksi. Yrittäjistä 2 % ei ole koskaan toiminut palkkatyössä, ja yleisintä tämä on terveystieteiden alalla. (Taulukko 5).

Taulukko 5
Työpaikkojen ja työttömyysjaksojen määrä (%)

	Palkansaajat	Yrittäjät	Yhteensä	Yrittäjät koulutusaloittain			
				Terveys	Muu sos/terv.	Yhteiskunta-tieteellinen	Tekniikka
Työpaikkojen määrä uralla	N= 2057	1188	***3245	322	352	361	153
Yksi työpaikka	6	6	6	8	4	6	5
2—3 työpaikkaa	32	30	32	31	32	29	28
4—5 työpaikkaa	31	29	30	23	30	32	31
Enemmän kuin 5 työpaikkaa	31	33	32	34	32	32	35
Ei ole koskaan ollut palkkatyössä	0	2	1	4	2	2	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100
Työttömyysjaksoja viim. 5 vuoden aikana	N= 2050	1181	**3231	***321	349	358	153
Ei lainkaan	88	91	89	99	95	86	81
Yksi	10	7	9	1	4	11	13
Useampia	3	2	2	0	1	3	6
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100

*** p<0,001, **p<0,01, *p<0,05

Suurin osa vastaajista ei ole ollut työttömänä viime vuosina. Viimeisen viiden vuoden aikana kerran työttömänä on ollut 9 % ja useamman kerran 2 % vastaajista. Yrittäjänä toimivista työttömänä olleita ei ole juuri lainkaan terveysalalla, ja muun sosiaali- ja terveysalan yrittäjistä vain 5 % on ollut työttömänä viimeisten viiden vuoden aikana. Yhteiskuntatieteellisen ja tekniikan alojen yrittäjistä kuitenkin selvästi useampi on ollut työtön: yhteis-

kuntatieteellisen koulutusalan yrittäjistä 14 % ja tekniikan alan yrittäjistä lähes joka viides on ollut joitakin jaksoja työttömänä viimeisten viiden vuoden aikana. Näillä aloilla yrittäjäksi ryhtyminen on voinut osittain johtua muiden työllistymismahdollisuuksien vähäisyydestä.

Työhistoriaa kartoitettiin palkkatyövuosien ja yrittäjyykokemuksen avulla. (Taulukko 6).

Taulukko 6
Työkokemusvuodet palkkatyössä ja yrittäjänä (%)

	Palkansaajat	Yrittäjät	Yhteensä	Yrittäjät koulutusaloittain			
				Terveys	Muu sos/terv.	Yhteiskunta-tieteellinen	Tekniikka
Työvuodet palkkatyössä	N= 2051	1113	***3164	*278	332	352	151
Korkeintaan 5 vuotta	10	21	13	28	21	19	11
6—10 vuotta	12	18	14	19	16	16	21
11—15 vuotta	14	15	14	13	15	15	17
16—20 vuotta	14	15	14	12	16	16	14
21—25 vuotta	15	13	14	12	15	12	13
Yli 25 vuotta	36	20	30	16	18	22	25
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100
Työvuodet yrittäjänä	N= 417	1168	***1585	***312	345	358	153
Korkeintaan 5 vuotta	50	27	33	13	22	40	34
6—10 vuotta	18	20	19	15	26	16	22
11—15 vuotta	10	17	15	18	22	14	13
16—20 vuotta	10	14	13	13	15	15	11
21—25 vuotta	8	10	9	15	9	8	7
Yli 25 vuotta	5	13	11	27	7	8	14
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100

*** p<0,001, **p<0,01, *p<0,05

Monilla vastaajilla on palkkatyövuosia jo mittavasti takana ja joka viidennellä palkkatyössä olevala on myös yrittäjyyskokemusta. Puolella yrittäjyyskokemusta on kuitenkin korkeintaan viisi vuotta, ja yli 20-vuotisen yrittäjätöiden aiemmin tehneitä, mutta nyt palkkatyössä toimivia henkilöitä on vain vähän. Pelkkiä yrittäjiä tarkasteltaessa havaitaan, että terveysalalla pitkään yrittäjänä toimineita on eniten, kun taas yhteiskuntatieteellisen ja tekniikan alojen yrittäjistä yli puolella yrittäjyyskokemusta on alle kymmenen vuotta.

2.3 Yrittäjyyden ja ammatinharjoittamisen luonne

Tässä luvussa käsittelemme akavalaisen yrittäjyyden luonnetta yleisesti. Tarkempaa tietoa akavalaisien yrittäjien ja ammatinharjoittajien profiilista ja yrittäjänä toimimisesta on saatavissa muun muassa aiemmista selvityksistä (Paasio - Pukkinen 2006). Tässä selvityksessä raportoimme perustietoja yrittäjyyden alkutilanteesta ja liiketoiminnan luonteesta (Taulukko 7), sekä akavalaisien yrittäjien itselleen maksamista osingoista.

Taulukko 7
Yrittäjyyden motiivi ja liiketoiminnan luonne (%)

	Naiset	Miehet	Yhteensä	Yrittäjät koulutusaloittain			
				Terveys	Muu. sos/terv	Yhteiskunta-tieteellinen	Tekniikka
Tilanne jossa ryhtyi yrittäjäksi N= 747	441	***1188	***321	355	363	154	
Havaitsi houkuttelevan liiketoimintamahdollisuuden	10	19	13	13	10	17	12
Ei muita keinoja työllistyä tai työsuhte oli päättymässä	20	22	20	20	14	24	27
Tarjoutui mahdollisuus ryhtyä yrittäjäksi	10	13	11	8	14	10	14
Tyytymättömyys työhön	16	12	15	12	16	18	8
Luonteva askel urakehitykselle	35	29	33	40	38	23	30
Muu	9	6	8	7	8	8	9
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Yrittäjyys kokopäiväistä N= 729	437	**1166	***312	352	355	152	
Kyllä	86	92	88	82	89	90	92
Ei	14	8	12	18	11	10	8
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Omistajien lukumäärä N= 733	435	***1168	***314	350	356	152	
Yksi	70	51	63	54	75	66	47
Useita	30	49	37	46	25	34	53
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Palkattuja työntekijöitä N= 740	439	***1179	***315	351	363	155	
Kyllä	34	45	39	59	23	32	46
Ei	66	55	62	41	77	68	54
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Kasvutavoitteet N= 733	442	***1175	***315	349	360	155	
Tavoitteena kasvattaa toimintaa	22	35	27	16	20	38	42
Tavoitteena ylläpitää toiminnan nykyinen volyymi	66	56	62	72	66	53	52
Yritys tulee pienenemään lähivuosina	12	9	11	12	14	10	6
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

*** p<0,001

Akavalaiset yrittäjät ovat useimmin ryhtyneet yrittäjiksi tai ammatinharjoittajiksi, koska se on ollut luonteva askel heidän urallaan. Naisista jopa 35 % pitää yrittäjyyttä luontevana urakehityksen-

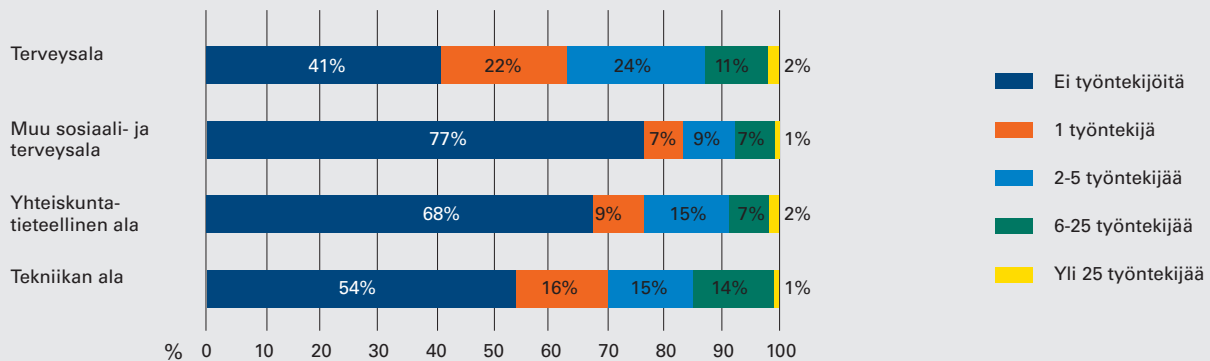
sä kannalta, miehistä taas 29 %. Toisaalta joka viidennelle yrittäjyys on tarkoittanut jokseenkin ainoaa keinoa työllistyä. Naisista 16 % kertoo, että tyytymättömyys edelliseen työhön ajoi heidät yrit-

täjäksi, miehistä näin ajattelee 12 %. Miehet katsovat naisia yleisemmin tarttuneensa tilaisuuteen yrittäjäksi ryhtyessään: houkuttelevan liiketoimintamahdollisuuden havaitsi 19 % ja muutoin mahdollisuus yrittäjyyteen tarjoutui 13 %:lle miehistä. Naisilla vastaavat osuudet olivat 10 % kummankin vaihtoehdon osalta.

Akavalainen yrittäjyys on tyypillisimmillään kokopäiväistä yksinyrittäjyyttä. Kokopäiväistä yrittäjyys on naisista 86 %:lle ja miehistä 92 %:lle vastaajista. Terveysalan yrittäjistä lähes viidennekselle yrittäjyys on sivutoimista, kun muilla aloilla sivutoimisia on noin joka kymmenes. Naisten yrityksistä 70 %:ssa omistajia on vain yksi, kun taas miesten yrityksistä noin puolessa on useampia omistajia. Palkattuja työntekijöitä on joka kolmannen nai-

sen yrityksessä ja 45 %:ssa miesvastaajien yrityksistä. Eri aloilla on erilainen tarve palkata työntekijöitä: muun sosiaali- ja terveysalan yrittäjistä 77 %:lla ei ole palkattuja työntekijöitä, kun taas terveysalan yrittäjistä 59 %:lla on palkattua työvoimaa. Palkatun henkilöstön määrä on useimmissa yrityksissä vähäinen, ja suurimmassa osassa työntekijöitä palkanneista yrityksistä heitä on yhdestä viiteen. Yli 25 hengen yrityksiä on vain muutamia ja yli viiden hengen yritysten osuus jää alle kymmenykseen kaikista yrityksistä. Toimiminen ilman palkattuja työntekijöitä on selvästi yleisempää muun sosiaali- ja terveysalan koulutuksen ja yhteiskuntatieteellisen koulutuksen saaneiden yrittäjien keskuudessa kuin esimerkiksi terveysalalla. (Kuvio 1).

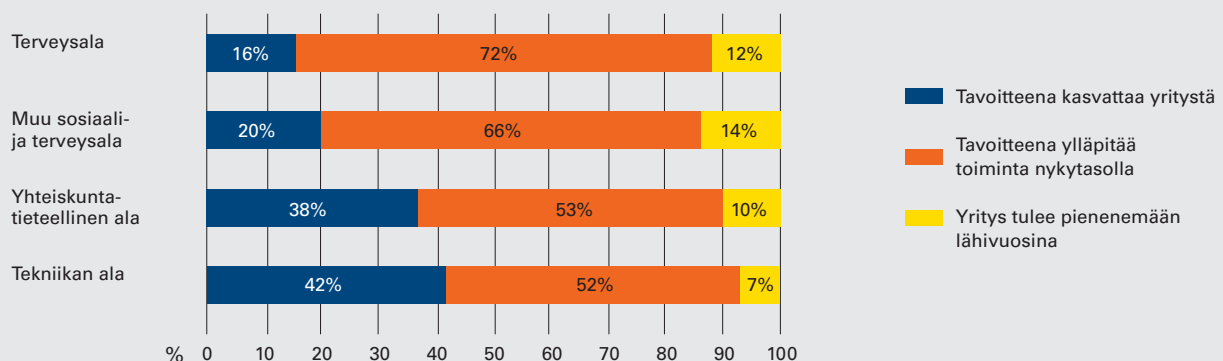
Kuvio 1 Työntekijöiden määrä eri koulutusalojen yrittäjillä

Suurin osa yrittäjistä pyrkii ylläpitämään toimintansa nykyisen volyymin eikä erityisemmin tavoittele kasvua (Taulukko 7). Miehistä 35 % ilmoittaa, että tavoitteena on toiminnan kasvattaminen, kun taas naisista yrityskasvua tavoittelee vain 22 %.

Noin joka kymmenes arvioi yrityksen pienenevän lähivuosina, naiset hieman miehiä useammin. Koulutusaloittain tarkasteltuna eniten kasvuhaluja on yhteiskuntatieteellisen ja tekniikan alojen yrittäjillä. (Kuvio 2).

Kuvio 2 Kasvutavoitteet koulutusaloittain

Maltillisten kasvuaikeiden takia työntekijöiden määrä on pysynyt vastaajien arvion mukaan jokseenkin ennallaan viimeisen kolmen vuoden aikana 45 %:ssa yrityksistä. Jonkin verran työntekijöiden määrä on lisääntynyt noin joka kolmannessa yrityksessä, ja selvästi se on lisääntynyt 15 %:ssa. Vastaajista 8 % arvioi työntekijämäärän vähentyneen jonkin verran ja 1 % kertoi vähentymistä tapahtuneen selvästi.

Selvityksessä kartoitettiin osinkojen nostamista omasta yrityksestä sekä sitä, kuinka vastaajan nostamia osinkoja on verotettu (Taulukko 8). Osinkoasiat ovat monelle vieraita, sillä noin puolet kaikista vastaajista ei ole koskaan nostanut osinkoja yrityksestään. Naisten ja miesten välillä on kuitenkin selvä ero, sillä naisista 61 % ei ole koskaan nostanut osinkoja, kun taas miehistä tähän joukkoon lukeutuu vain 36 %. Miehistä jopa viidennes on nosta-

nut vuodessa 10 000–50 000 euroa osinkoja, kun naisista vain joka kymmenes on nostanut vastaavan summan. Miehistä lähes kymmenesosa on nostanut osinkoja yli 50 000 euroa, kun naisista vastaava osuus on vain 2 %. Aloittaisessa tarkastelussa näkyy naisten ja miesten sijoittuminen eri aloille; tekniikan yrittäjistä 30 % ei ole koskaan nostanut osinkoja yrityksestään, kun muulla sosiaali- ja terveysalalla jopa 71 % yrittäjistä ei ole nostanut osinkoja.

Niistä, jotka ovat nostaneet osinkoja, kolmannes ei tiedä, miten nostetut osingot on verotettu. Yleisintä on maksaa osinkojen verot pääomaverotuksen kautta, mutta joka viides on maksanut veroja ansiotuloverotuksen ja joka viides sekä ansioettä pääomaverotuksen kautta. Naisista jopa 40 % ei tiedä, miten osinkoja on verotettu, ja miehistä useampi kuin joka neljäs ei ole selvillä osinkojensa verotuksesta.

Taulukko 8

Yritystoiminnasta nostettujen osinkojen määrä ja verotus

	Naiset	Miehet	Yhteensä	Yrittäjät koulutusaloittain			
				Terveys	Muu sos/terv.	Yhteiskunta-tieteellinen	Tekniikka
Nostettujen osinkojen määrä vuodessa	N= 720	425	***1155	***317	331	356	154
0–500 €	7	10	9	7	6	11	11
500–5 000 €	13	15	14	19	8	10	24
5000–10 000 €	6	10	8	10	4	6	14
10 000–50 000 €	10	20	14	18	9	15	14
Yli 50 000 €	2	9	5	4	2	8	7
Ei ole koskaan nostanut osinkoa yrityksestään	61	36	52	44	71	51	30
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100
Yrittäjätoiminnan osinkojen verotus	N= 440	358	***798	***222	201	244	133
Ansiotuloverotuksen kautta	21	17	19	18	18	21	21
Pääomaverotuksen kautta	24	30	27	37	17	23	32
Sekä ansiotulo- että pääomaverotuksen kautta	15	25	20	22	18	21	14
Ei tiedä	40	28	34	23	46	36	33
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100

Osinkokysymyksiä käsitellessä ongelmia aiheutti siitä, ettei käytettävissä ollut tietoa yritysten yhtiömuodosta. Edellisessä selvityksessä (Paasio – Pukkinen 2006) joka kolmannen vastaajan yrityksen yhtiömuoto oli osakeyhtiö. Koska tässä selvityksessä lähes puolet ilmoitti nostaneensa osinkoja yrityksestään, osakeyhtiöiden määrä on mitä ilmeisimmin korkeampi. Riippumatta osakeyhtiöiden

määrästä tässä tutkimusjoukossa, oleellista on, että huomattavan suuri osa osinkoja nostaneista ei tiedä, kuinka osinkoja on verotettu. Erityisesti naisten kohdalla verotuksesta tietämättömien osuus, 40 %, on korkea. Suomalainen osinkojen verotuskäytäntö on verrattain haasteellinen, mistä yrittäjien epä tietoisuus on hyvä osoitus.

2.4 Yrittäjien ja ammatinharjoittajien työn piirteet

Selvityksessä kartoitettiin akavalaisten yrittäjien ja palkansaajien työn piirteitä. Työn piirteiden taustalla on ajatus, että kaikissa töissä on objektiivisesti määriteltäviä ominaisuuksia, jotka vaikuttavat työntekijän kokemukseen työstään ja edelleen hänen työmotivaatioonsa ja -tyytyväisyyteensä (Hackman – Oldman 1975). Työn piirteitä mitattiin kaikkiaan 32 väittämällä, joista oli jo etukäteen muodostettu kahdeksan Työn piirre -mittaria. Tutkitut työn piirteet ovat²:

1. Työn vaihtelevuus: missä määrin työ pitää sisällään erilaisia tehtäviä.
2. Työn itsenäisyys: missä määrin on mahdollista itse päättää työn tekemisestä.
3. Palautteen saaminen: missä määrin työstä ja sen onnistumisesta saa palautetta.
4. Mahdollisuus työskennellä muiden ihmisten kanssa: missä määrin työn tekeminen vaatii kanssakäymistä muiden ihmisten kanssa.
5. Ehjien työkokonaisuuksien tekeminen: missä määrin työtehtävistä muodostuu selvästi käsiteltävä kokonaisuus ja työn voi tehdä alusta loppuun.

6. Ystävyyssuhteiden luominen työssä: missä määrin työssä on mahdollisuus epämuodolliseen kanssakäymiseen ja ystävyyssuhteiden luomiseen.
7. Työn merkittävyys: missä määrin työ vaikuttaa muiden ihmisten elämään.
8. Mahdollisuus ongelmien ratkaisemiseen: missä määrin työn tekeminen vaatii luovuutta ja ainutlaatuisia ideoita.

Liitteessä 1 on esitelty kaikki kysytyt väittämät mittareittain. Vastatessaan selvitykseen vastaajat eivät tienneet, mitä työn piirrettä kullakin väittämällä mitattiin. Asteikko on neliportainen, ja vastaajan piti valita, pitääkö väittämä täysin tai melko lailla paikkaansa, vai eikö se pidä lainkaan tai juurikaan paikkaansa. Seuraavassa taulukossa (Taulukko 9) on sekä esitelty kahdeksan summamuuttujamittarin keskiarvo ja keskihajonta palkansaajien ja yrittäjien osalta, että merkitty keskiarvojen eron tilastollinen merkitsevyys. Mitä korkeampi keskiarvo on, sitä enemmän vastaajat mieltävät väittämät paikkansapitäviksi, eli sitä voimakkaampi on kyseinen piirre vastaajan työssä.

Taulukko 9 Työn piirteet palkansaajilla sekä yrittäjillä ja ammatinharjoittajilla (ka., sd., sig.)

Työn piirre		ka. ³	sd.	Sig.
Työn vaihtelevuus	Palkansaajat	2,95	0,55071	**
	Yrittäjät	3,01	0,56330	
Työn itsenäisyys	Palkansaajat	2,83	0,43816	***
	Yrittäjät	3,26	0,39213	
Työn merkittävyys	Palkansaajat	3,15	0,62227	**
	Yrittäjät	3,22	0,62522	
Palautteen saaminen	Palkansaajat	2,36	0,52771	***
	Yrittäjät	2,63	0,56698	
Mahdollisuus ongelmien ratkaisemiseen	Palkansaajat	2,93	0,57048	***
	Yrittäjät	3,02	0,56797	
Mahdollisuus työskennellä muiden ihmisten kanssa	Palkansaajat	3,50	0,47645	**
	Yrittäjät	3,45	0,54802	
Ystävyyssuhteiden luominen työssä	Palkansaajat	3,22	0,55450	***
	Yrittäjät	2,90	0,73030	
Ehjien työkokonaisuuksien tekeminen	Palkansaajat	2,93	0,56746	***
	Yrittäjät	3,37	0,52606	

Palkansaajat N=2063–2064; Yrittäjät N=1195–1197

*** p<0,001, **p<0,01

² Työn piirteet 1–6 (vaihtelevuus, itsenäisyys, palautteen saaminen, mahdollisuus työskennellä muiden ihmisten kanssa, ehjien työkokonaisuuksien tekeminen ja ystävyyssuhteiden luominen työssä) on muokattu Job Characteristics Inventory -selvityksestä (Sims – Szilagyi – Keller (1976)). Työn piirteet 7–8 (työn merkittävyys ja mahdollisuus ongelmien ratkaisemiseen) on muokattu Work Design Questionnaire -selvityksestä (Morgeson – Humphrey (2006)). Kaikki 32 työn piirre -väittämää on esitetty liitteessä 1.

³ Mitä suurempi keskiarvo, sitä voimakkaampi on työn piirre. Asteikko 1–4.

Työn piirre -mittareiden keskiarvot eroavat tilastollisesti merkitsevästi palkansaajien ja yrittäjien välillä kaikkien kahdeksan mittarin osalta. Aineisto antaa viitteitä siitä, että yrittäjät ja ammatinharjoittajat arvioivat työnsä palkansaajia vaihtelevammaksi, itsenäisemmäksi ja merkittävämmäksi. Yrittäjät painottavat myös vahvemmin, että heillä on mahdollisuus ongelmien ratkaisemiseen ja ehjien työkokonaisuusien tekemiseen. Keskiarvojen erot eivät välttämättä ole numeerisesti suuria vaikkakin tilastollisesti merkitseviä. Merkitsevyydet voivat myös osin johtua aineiston isosta koosta. Joka tapauksessa tulokset viittaavat siihen, että yrittäjät ja ammatinharjoittajat painottavat työssään hieman erilaisia työn piirteitä kuin palkansaajat. Kummassakaan ryhmässä palautteen saamista ei koeta kovin vahvana työn piirteenä, mutta yrittäjät katsovat silti saavansa palautetta palkansaajia enemmän. Tämä on sinänsä yllättävää, koska useimmilla palkansaajilla on esimies tai työtovereita, joilta palautetta pitäisi saada, kun taas yrittäjillä asiakkaat voivat monesti olla ainoa palautekanava. Palkansaajat katsovat yrittäjiä enemmän työssään olevan sosiaalisia piirteitä: mahdollisuus työskennellä muiden kanssa sekä ystävyys-suhteiden luominen työssä ovat vahvempia piirteitä palkansaajien kuin yrittäjien työssä. Tämä on luonnollista, sillä harva palkansaaja työskentelee kokonaan yksin (esim. täysin ilman esimiestä tai työtovereita), kun taas yrittäjistä yli 60 % toimii ilman palkattuja työntekijöitä ja yhtä suuressa osassa yrityksistä on vain yksi omistaja. Monen yksinyrittäjän päivittäinen kanssakäyminen tapahtuu pääasiallisesti asiakkaiden kanssa.

Työn piirteitä voidaan tarkastella myös ainoastaan yrittäjien ja ammatinharjoittajien keskuudessa. Sukupuolten välillä on havaittavissa joitakin

eroja. Työn vaihtelevuus ja ystävyys-suhteiden luominen ovat vahvempia piirteitä miesten työssä, kun taas naisilla painottuvat kokemus työn itsenäisyydestä ja merkittävydestä sekä ehjien työkokonaisuusien tekeminen. Miesten ja naisten välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja mahdollisuudessa työskennellä muiden kanssa, ratkoa ongelmia tai saada palautetta. Kiinnostavia eroja löydetään myös sen mukaan, onko yrittäjä työnantaja. Yrittäjät, jotka eivät ole työnantajia, painottavat muita vahvemmin työnsä piirteinä itsenäisyyttä ja mahdollisuutta ongelmien ratkaisemiseen, kun taas työnantajayrittäjillä voimakkaampia piirteitä ovat mahdollisuudet saada palautetta, työskennellä muiden kanssa ja luoda ystävyys-suhteita. Ehjien työkokonaisuusien suorittaminen ei aivan yllä tilastollisesti merkitseväksi 0,05:n riskitasolla (0,10:n kylläkin), mutta se osoittaa kuitenkin hieman yllättäen, että työnantajayrittäjät katsovat muita yleisemmin pystyvänsä suorittamaan ehjiä työkokonaisuuksia. Tämä viittaa siihen, että yrittäjät eivät ainakaan koe työntekijöiden häiritsevän omien työkokonaisuuksiensa tekemistä. Niiden yrittäjien, joilla ei ole palkattuja työntekijöitä, ja työnantajayrittäjien välillä ei ollut eroja työn vaihtelevuuden tai merkittävyyden osalta.

Koska tämän selvityksen tulokset viittaavat siihen, että terveysalan yrittäjien vastaukset eroavat usein muiden yrittäjien ja ammatinharjoittajien vastauksista, on tarkoituksenmukaista tarkastella terveysalalla työskentelevien vastauksia suhteessa muilla aloilla työskenteleviin myös työn piirteiden osalta. Seuraavassa verrataan Työn piirre -muuttujien keskiarvoja T-testillä terveysalan ja muiden alojen yrittäjien kesken sekä terveysalan ja muiden alojen palkansaajien kesken. (Taulukko 10).

Taulukko 10**Työn piirteet terveysalan ja muiden alojen yrittäjillä ja ammatinharjoittajilla sekä palkansaajilla (ka., sd., sig.)**

Työn piirre ⁴		Yrittäjät ja ammatinharjoittajat			Palkansaajat		
		ka.	sd.	sig.	ka.	sd.	sig.
Työn vaihtelevuus	Terveysala	2,74	0,526	***	2,80	0,526	***
	Muut alat	3,11	0,543		3,03	0,547	
Työn itsenäisyys	Terveysala	3,19	0,386	**	2,75	0,431	***
	Muut alat	3,28	0,392		2,87	0,437	
Työn merkittävyys	Terveysala	3,33	0,549	***	3,30	0,524	***
	Muut alat	3,18	0,646		3,08	0,654	
Palautteen saaminen	Terveysala	2,79	0,522	***	2,45	0,524	***
	Muut alat	2,57	0,572		2,31	0,524	
Mahdollisuus ongelmien ratkaisemiseen	Terveysala	2,77	0,508	***	2,79	0,550	***
	Muut alat	3,12	0,558		3,01	0,567	
Mahdollisuus työskennellä muiden ihmisten kanssa	Terveysala	3,41	0,479		3,46	0,431	*
	Muut alat	3,46	0,571		3,52	0,497	
Ystävyyssuhteiden luominen työssä	Terveysala	3,08	0,625	***	3,26	0,517	*
	Muut alat	2,82	0,754		3,20	0,571	
Ehjen työkokonaisuuksien tekeminen	Terveysala	3,55	0,468	***	3,02	0,594	***
	Muut alat	3,31	0,531		2,89	0,548	

Yrittäjät ja ammatinharj.: Terveysala N=323, Muut alat N=873; Palkansaajat: Terveysala N=697, Muut alat N=1366

*** p<0,001, **p<0,01, *p<0,05

Vertailu osoittaa, että terveysalan yrittäjät (tässä selvityksessä pääasiallisesti lääkärit ja hammaslääkärit) katsovat muiden alojen yrittäjiä useammin saavansa palautetta, pystyvänsä ehjiin työkokonaisuuksiin ja voivansa luoda ystävyyssuhteita työssä. Lisäksi lääkärit pitävät muita yleisemmin työtään merkityksellisenä. Muiden alojen yrittäjät taas arvioivat lääkäreitä useammin työnsä olevan vaihtelevaa ja itsenäistä. He myös katsovat saavansa

mahdollisuuden ongelmien ratkaisemiseen ja työskentelyyn muiden ihmisten kanssa. Palkansaajilla työn piirteiden painotuserot ovat pääosin samankaltaisia kuin terveysalan ja muiden alojen yrittäjien välillä. Terveysalan ja muiden alojen palkansaajat pitävät mahdollisuuksia ystävyyssuhteiden luomiseen työssä lähes yhtäläisinä, kun taas terveysalan yrittäjät näkevät tähän muita enemmän mahdollisuuksia.

⁴ Mitä suurempi keskiarvo, sitä voimakkaampi on työn piirre. Asteikko 1–4. Ryhmän sisäinen vertailu.

3

Yrittäjien ja ammatinharjoittajien tyytyväisyys

3.1 Yleinen elämäntyytyväisyys

Elämäntyytyväisyyttä mitattiin viidellä väittämällä⁵ ja vastaajan tuli valita, onko niistä melko tai täysin samaa mieltä, vai melko tai täysin eri mieltä. Neliportaisessa asteikossa ei ollut mahdollista valita neutraalia vaihtoehtoa, vaan vastaajan tuli aina asettua joko väitteen kannalle tai sitä vastaan. Mittareina käytettäviä väittämiä yleisestä elämäntyytyväisyydestä oli viisi:

1. Elämäni on suurimmilta osin ollut sellaista kuin olen toivonutkin.
2. Elämäni ulkoisissa puitteissa on parantamisen varaa.
3. Olen tyytyväinen elämäni.
4. Tähän mennessä olen saavuttanut kaikki tärkeimmiksi kokemani asiat elämässäni.
5. Jos saisin elää elämäni uudestaan, en vaihtaisi juuri mitään pois.

Seuraavassa taulukossa (Taulukko 11) on raportoitu yleistä elämäntyytyväisyyttä kuvaavien muuttujien jakautuminen. Taulukossa on ensin esitetty jakaumat erikseen palkansaajien ja yrittäjien osalta, ja sen jälkeen yhteensä kaikkien vastaajien kohdalta. Taulukon oikea laita kuvaa yrittäjien tilannetta koulutusalan ja sukupuolen mukaan. Tähdet taulukossa tarkoittavat Yhteensä-sarakkeen kohdalla tilastollisesti merkitseviä eroja palkansaajien ja yrittäjien vastausten jakaumissa, ja vastaavasti Terveys-sarakkeessa koulutusaloittaisia eroja ja N-sarakkeessa sukupuolten välisiä tilastollisesti merkitseviä eroja vastausten jakaumissa.

Taulukko 11 Yleinen elämäntyytyväisyys (%)

	Palkansaajat	Yrittäjät	Yhteensä	Yrittäjät koulutusaloittain				Sukupuoli	
				Terveys	Muu sos/terv.	Yhteiskuntatiet.	Tekniikka	N	M
Elämäni on suurimmilta osin ollut sellaista kuin olen toivonutkin	2057	1189	*3246	324	351	359	155	746	439
Täysin samaa mieltä	31	35	32	37	34	36	32	36	33
Melko samaa mieltä	60	54	58	55	56	52	52	54	54
Melko eri mieltä	9	10	10	8	9	11	14	9	12
Täysin eri mieltä	0	1	0	0	0	1	1	1	1
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Elämäni ulkoisissa puitteissa on parantamisen varaa	2045	1179	**3224	***318	346	360	155	**739	436
Täysin samaa mieltä	6	7	6	5	7	6	12	7	8
Melko samaa mieltä	22	23	22	16	23	27	30	22	26
Melko eri mieltä	51	46	49	49	45	44	44	44	48
Täysin eri mieltä	21	24	22	29	26	23	13	27	19
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Olen tyytyväinen elämäni	2034	1164	***3198	317	348	346	153	729	430
Täysin samaa mieltä	39	45	41	47	43	44	44	46	42
Melko samaa mieltä	54	47	51	46	49	47	44	46	48
Melko eri mieltä	7	8	7	7	7	8	10	7	8
Täysin eri mieltä	1	1	1	0	1	1	2	1	2
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Tähän mennessä olen saavuttanut kaikki tärkeimmiksi kokemani asiat	2038	1182	*3220	**320	349	358	155	*739	439
Täysin samaa mieltä	26	31	28	37	33	27	21	33	26
Melko samaa mieltä	53	51	52	50	49	52	51	49	53
Melko eri mieltä	18	17	18	12	16	20	24	16	19
Täysin eri mieltä	3	2	2	1	2	1	4	1	2
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

⁵ Mittarin alkuperäinen lähde: Diener – Emmons – Larsen – Griffen (1985) The satisfaction with life scale.

Jos saisin elää elämäni uudestaan, en vaihtaisi juuri mitään pois

	2049	1184	**3233	322	350	359	153	743	437
Täysin samaa mieltä	22	26	24	28	26	24	28	27	24
Melko samaa mieltä	54	49	52	50	48	50	44	49	49
Melko eri mieltä	21	21	21	19	21	21	21	21	21
Täysin eri mieltä	3	5	4	3	5	5	7	3	6
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100

*** p<0,001, **p<0,01, *p<0,05

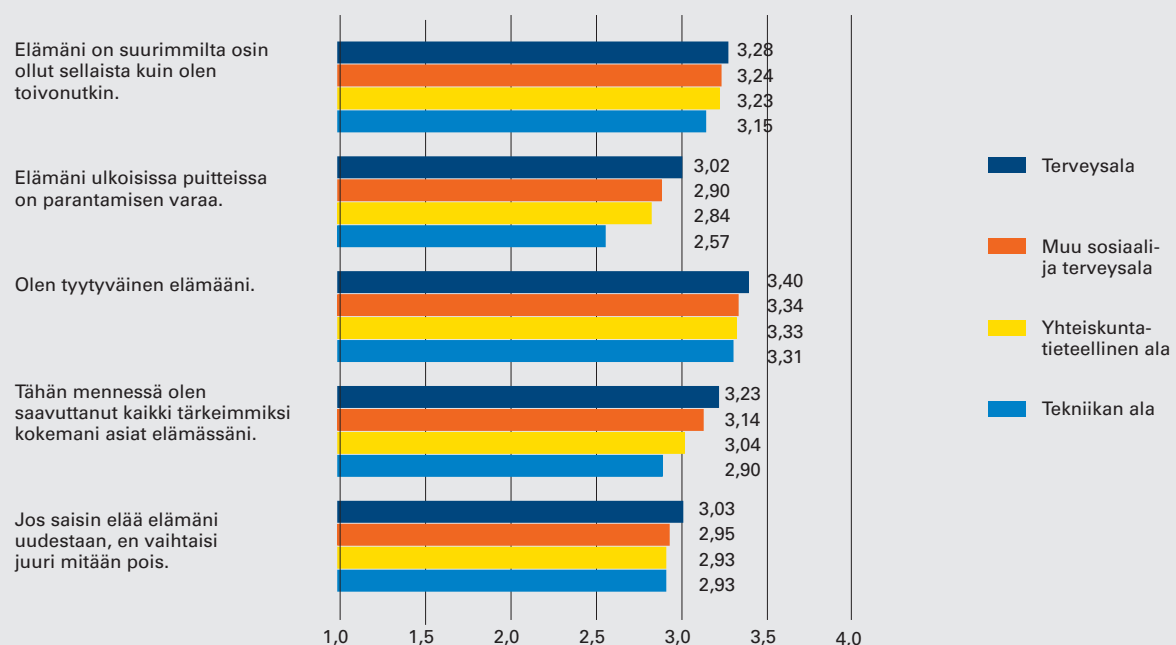
Yrittäjien ja palkansaajien välillä eroja on kaikkien viiden väittämän kohdalla: yrittäjät ovat palkansaajia useammin täysin samaa tai täysin eri mieltä. Palkansaajien vastaukset sijoittuvat hieman enemmän keskimmäisiin vaihtoehtoihin. Kaiken kaikkiaan vastaajat ovat yleisesti ottaen tyytyväisiä elämäänsä, eikä tilastollisista eroista huolimatta suuria eroja palkansaajien ja yrittäjien välillä ole.

Yrittäjiä tarkastellessa miehet ovat naisia useammin sitä mieltä, että elämän ulkoisissa puitteissa on jonkin verran parantamisen varaa. Ulkoisissa puitteissa on parantamista miehistä 34 %:n ja naisista vastaavasti 29 %:n mielestä. Valtaosa vastaajista on tyytyväisiä elämänsä ulkoisiin puitteisiin. Sukupuolten erot heijastuvat myös koulutusaloittaiseen tarkasteluun siten, että miesvaltaisen tekniikan alan yrittäjät näkevät muita useammin ulkoisissa elämänpuitteissa parantamisen varaa (yht. 42 %). Terveysalalla on vähiten niitä, joiden mielestä puitteissa on parantamista (yht. 21 %), mikä on luonnollista ottaen huomioon terveysalan yrittäjien perheiden korkeat tulot (ks. Taulukko 4).

Naiset katsovat miehiä yleisemmin saavuttaneensa elämässään itselleen tärkeimmiksi kokemansa asiat. Naisista kolmannes on täysin samaa mieltä, että on saavuttanut kaikki tärkeimmät asiat elämässään, miehistä vastaavasti joka neljäs. Melko tai täysin eri mieltä saavutustensa tyydyttävyydestä on 17 % naisista ja 21 % miehistä. Koulutusaloittaisessa tarkastelussa terveysalan yrittäjät vastaavat yleisimmin saavuttaneensa itselleen tärkeät asiat (yht. 87 %) ja tekniikan alalla saavutuksiinsa tyytyväisiä on suhteellisesti vähiten (yht. 71 %). Alojen välillä ei ole eroja siinä, miten vastaajat suhtautuvat väittämään ”Jos saisin elää elämäni uudestaan, en vaihtaisi juuri mitään pois”. Noin kolme neljästä on väittämän kanssa samaa mieltä, ja yrittäjänaiesten ja -miesten vastaukset jakautuvat jokseenkin samalla tavalla. Palkansaajien ja yrittäjien vastausten välillä on tilastollisesti merkitsevä ero: yrittäjät vaikuttavat hieman palkansaajia useammin tyytyväisiltä elämäänsä.

Seuraavassa kuviossa on esitetty vielä eri alojen yrittäjien osalta keskiarvot elämäntyytyväisyyttä kuvaavista mittareista. (Kuvio 3).

Kuvio 3 Yrittäjien ja ammatinharjoittajien elämäntyytyväisyys (ka.)

Kuviosta nähdään, että eri alojen yrittäjien väliset tyytyväisyserot ovat johdonmukaisesti samanlaisia kaikkien yleistä tyytyväisyyttä koskevien mittarien osalta. Terveysalan yrittäjät profiloituvat tyytyväisimpinä elämäänsä, ja muun sosiaali- ja terveysalan yrittäjät ovat toiseksi tyytyväisin ryhmä. Tekniikan alan yrittäjät ovat tyytymättömin ryhmä, joskaan erot eivät monilta osin ole kovin suuria verrattuna esimerkiksi yhteiskuntatieteellisen alan yrittäjiin. Selvästi muiden alojen yrittäjiä tyytymättömämpiä tekniikan alan yrittäjät ovat elämänsä ulkoisiin puitteisiin.

Yleistä elämäntyytyväisyyttä mitattiin selvityksessä myös tyytyväisyydellä eri elämän osa-alueisiin⁶. Mitattuja osa-alueita olivat asunto, elintaso, vapaa-aika, terveydentila, tulevaisuuden näkymät, perhe-elämä, sosiaalinen elämä ja työ. Seuraavassa taulukossa on esitetty tyytyväisyys eri elämän osa-alueisiin palkansaajien ja yrittäjien osalta, sekä yrittäjistä koulutusaloittain ja sukupuolen mukaan (Taulukko 12).

⁶Tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin -mittari on sovellettu, lähteenä Work and life attitudes survey (Warr – Cook – Wall (1979), Life satisfaction -osio.

Taulukko 12
Tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin (%)

Kuinka tyytyväinen olette seuraaviin elämänne osa-alueisiin?	Palkansaajat	Yrittäjät	Yhteensä	Yrittäjät koulutusaloittain			Sukupuoli		
				Terveys	Muu sos/terv.	Yhteis-kuntatiet.	Tekniikka	N	M
Asuntoon	2058	1187	***3245	322	353	358	154	741	441
Erittäin tyytyväinen	41	50	44	49	47	52	51	49	52
Melko tyytyväinen	52	45	50	47	47	44	41	47	42
Melko tyytymätön	6	4	6	3	5	4	8	4	5
Erittäin tyytymätön	1	1	1	1	1	0	0	0	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Elintasoon	2050	1189	†3239	***321	353	360	155	†743	442
Erittäin tyytyväinen	30	34	32	45	31	29	27	34	33
Melko tyytyväinen	61	57	60	51	60	59	56	58	55
Melko tyytymätön	8	8	8	4	8	10	12	7	10
Erittäin tyytymätön	1	1	1	0	0	2	5	1	2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Tapaan, jolla vietätte vapaa-aikaa	2058	1190	**3248	**322	354	359	155	745	440
Erittäin tyytyväinen	25	30	27	36	30	29	19	31	28
Melko tyytyväinen	62	56	60	54	55	56	58	55	57
Melko tyytymätön	12	13	13	9	14	13	19	12	14
Erittäin tyytymätön	1	2	1	1	1	2	4	2	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Nykyiseen terveydentilaan	2054	1192	3246	†323	355	359	155	745	442
Erittäin tyytyväinen	33	36	34	38	36	35	36	38	34
Melko tyytyväinen	55	53	54	50	54	55	52	51	55
Melko tyytymätön	11	10	10	10	10	9	12	10	10
Erittäin tyytymätön	1	1	1	3	0	2	1	1	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Tulevaisuudennäkymiinne	2049	1183	***3232	**321	349	358	155	740	438
Erittäin tyytyväinen	23	30	26	37	30	27	25	32	29
Melko tyytyväinen	67	59	64	57	59	60	59	58	58
Melko tyytymätön	9	9	9	4	8	12	12	8	10
Erittäin tyytymätön	1	2	1	2	3	2	4	2	3
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Perhe-elämään	2056	1180	†3238	318	353	357	154	740	437
Erittäin tyytyväinen	40	45	42	47	42	47	41	45	44
Melko tyytyväinen	49	44	47	44	47	42	47	44	45
Melko tyytymätön	9	9	9	8	9	9	10	9	9
Erittäin tyytymätön	2	2	2	1	2	3	2	2	2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Sosiaaliseen elämään	2050	1187	3237	321	350	361	155	741	441
Erittäin tyytyväinen	21	22	22	25	22	22	17	22	22
Melko tyytyväinen	61	61	61	61	61	61	57	61	60
Melko tyytymätön	17	15	16	12	15	16	23	15	16
Erittäin tyytymätön	1	2	1	2	2	1	3	2	2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Työhön	2051	1187	***3238	***320	354	359	154	*742	440
Erittäin tyytyväinen	19	34	25	39	37	34	20	36	31
Melko tyytyväinen	64	55	61	56	52	54	63	55	56
Melko tyytymätön	15	8	13	4	9	10	12	7	10
Erittäin tyytymätön	2	2	2	0	2	2	5	1	3
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100

*** p<0,001, **p<0,01, *p<0,05, † p<0,10

Kaiken kaikkiaan vastaajat ovat tyytyväisiä elämänsä eri osa-alueisiin. Ehkä hieman yllättäen eroja on eniten palkansaajien ja yrittäjien välillä, mutta yrittäjien koulutusaloittaisessa ja sukupuolen mu-

kaisessa tarkastelussa eroja on vähemmän. Seuraavassa kuviossa on esitetty palkansaajien sekä yrittäjien ja ammatinharjoittajien tyytyväisyys elämän osa-alueisiin keskiarvoina. (Kuvio 4).

Kuvio 4 Palkansaajien sekä yrittäjien ja ammatinharjoittajien tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin (ka.)

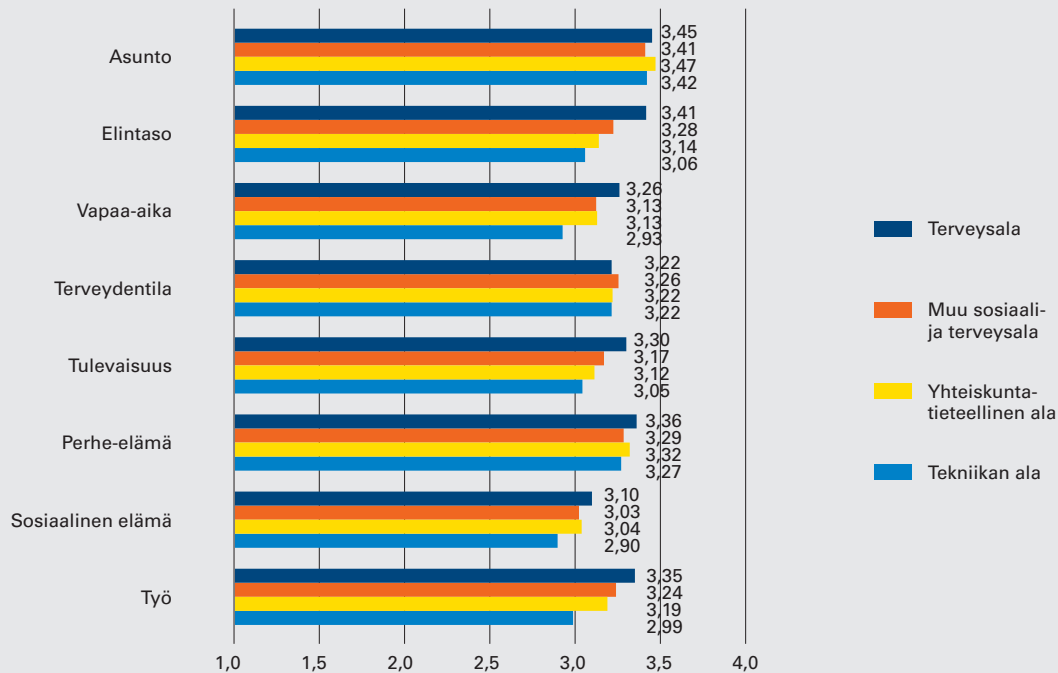

Yrittäjien ja ammatinharjoittajien keskuudessa sukupuolten väliset erot ovat harvassa: tilastollisesti merkitsevä ero on vain tyytyväisyydessä elintason ja työhön. Naisyrittäjät ovat tyytyväisempiä sekä elintasoonsa että työhönsä. Koulutusaloittaisessa tarkastelussa terveysalan yrittäjät ovat lähes aina tyytyväisimpiä ja tekniikan alan yrittäjät tyytymättömiä. Esimerkiksi elintasoonsa tyytymättömiä on terveysalan yrittäjistä vain 4 %, muulla sosiaali- ja terveysalalla 8 %, yhteiskuntatieteellisellä 12 % ja tekniikan alalla jopa 17 % vastaajista. Tämä on linjassa edellä esitettyjen yleistä elämäntyytyväisyyttä koskevien tulosten kanssa, sillä tekniikan alan yrittäjät olivat elämänsä ulkoisiin puitteisiin selvästi tyytymättömämpiä kuin muiden koulutusalojen yrittäjät. Työhönsä tyytymättömiä on vastaavasti hyvin vähän terveysalalla (4 %), noin joka kymmenes yhteiskuntatieteellisen ja muun sosiaali- ja terveysalan yrittäjistä, ja jopa 17 % tekniikan yrittäjistä. Työtyytyväisyyttä käsittelemme vielä tarkemmin luvussa 3.2. Asunnon, perhe-elämän ja sosiaalisen elämän alueilla eri koulutusalojen yrittäjien välillä ei ole eroja.

Palkansaajien ja yrittäjien välisiä tyytyväisyseroja tarkasteltaessa havaitaan, että tilastollisesti merkitseviä eroja on useimpien väittämien osalta, mutta käytännössä erot jäävät pienemmiksi. Yrittäjien joukossa on kuitenkin palkansaajia enemmän niitä, jotka ovat erittäin tyytyväisiä elämän eri osa-alueisiin, kun taas palkansaajien tyytyväisyys on yleisemmin melko tyytyväisen tasolla. Merkittävin ero tyytyväisten ja tyytymättömien määrässä yrittäjien ja palkansaajien välillä on työtyytyväisyydessä. Yrittäjistä joka kolmas on erittäin tyytyväinen työhönsä, kun palkansaajista erittäin tyytyväisiin lukeutuu noin viidennes. Melko tai erittäin tyytymättömiä työhönsä on 10 % yrittäjistä, mutta vastaavasti 17 % palkansaajista. Yrittäjien ja palkansaajien tyytyväisyys nykyiseen terveydentilaansa ja sosiaaliseen elämäänsä on jokseenkin yhtenevä: terveydentilaansa tyytymättömiä on noin joka kymmenes ja sosiaaliseen elämäänsä tyytymättömiä noin 17 %.

Seuraavassa kuviossa on esitetty eri alojen yrittäjien osalta keskiarvot, jotka kuvaavat tyytyväisyyttä elämän eri osa-alueisiin. (Kuvio 5).

Kuvio 5 Yrittäjien ja ammatinharjoittajien tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin (ka.)

Keskiarvoja tarkasteltaessa tulee hyvin esiin sekä terveysalan yrittäjien tyytyväisyys että tekniikan alan yrittäjien tyytymättömyys. Useimpien osa-alueiden kohdalla terveysalan yrittäjät ovat selkeästi tyytyväisintä ryhmä ja tekniikan alan yrittäjät puolestaan ovat muita tyytymättömyyksiä. Muun sosiaali- ja terveysalan ja yhteiskuntatieteellisen alan yrittäjät sijoittuvat yleensä ääripäiden väliin. Tyytyväisyydessä omaan terveydentilaan tai asuntoon ei juuri ole eroja eri alojen yrittäjien välillä, ja myös

tyytyväisyys perhe-elämään on jokseenkin samalla tasolla koulutusalaan riippumatta. Sen sijaan tyytyväisten terveysalan yrittäjien ja tyytymättömyimpien tekniikan alan yrittäjien väliset erot ovat suurimmillaan tyytyväisyydessä elintasoon, vapaa-aajan viettoon ja työhön. On kuitenkin huomattava, että esimerkiksi tekniikan yrittäjien tyytyväisyyden noin kolmen keskiarvo ei ole erityisen huono asteikolla 1-4, se vain on muiden alojen keskiarvoja alhaisempi.

3.2 Työtyytyväisyys

Työtyytyväisyyttä mitattiin tässä selvityksessä viidellä työtä koskevalla väittämällä⁷, joiden suhteen piti valita, onko täysin tai melko samaa mieltä vai täysin tai melko eri mieltä. Mittareina käytetyt viisi väittämää ovat:

1. Olen toistaiseksi tyytyväinen työhöni.
2. Useimpina päivinä olen innostunut työstäni.
3. Pidän työstäni enemmän kuin ihmiset keskimäärin.
4. Saan työstäni todellista tyydytystä.
5. Olen usein kyllästynyt työhöni.

Seuraavassa taulukossa on esitelty työtyytyväisyyttä koskevien vastausten jakautuminen palkansaajien ja yrittäjien osalta, sekä yrittäjistä koulutusaloittain ja sukupuolen mukaan (Taulukko 13).

Taulukko 13
Työtyytyväisyys (%)

	Palkansaajat	Yrittäjät	Yhteensä	Yrittäjät koulutusaloittain				Sukupuoli	
				Terveys	Muu sos/terv.	Yhteis-kuntatiet.	Tekniikka	N	M
Olen toistaiseksi tyytyväinen työhöni	N= 2062	1190	***3252	**321	353	361	155	743	442
Täysin samaa mieltä	34	51	41	57	53	50	37	52	51
Melko samaa mieltä	53	42	49	38	41	42	51	42	41
Melko eri mieltä	12	6	10	4	6	7	8	5	7
Täysin eri mieltä	2	1	1	1	1	1	3	1	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Useimpina päivinä olen innostunut työstäni	N= 2053	1184	***3237	†321	350	359	154	**738	441
Täysin samaa mieltä	36	50	41	56	50	51	39	54	45
Melko samaa mieltä	48	40	45	36	42	39	47	38	43
Melko eri mieltä	15	8	12	7	8	9	12	7	10
Täysin eri mieltä	1	1	1	1	1	1	3	1	2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Pidän työstäni enemmän kuin ihmiset keskimäärin	N= 2052	1183	***3235	320	352	357	154	*739	439
Täysin samaa mieltä	28	45	34	45	46	47	37	48	40
Melko samaa mieltä	49	44	47	44	44	42	52	41	48
Melko eri mieltä	21	10	17	11	10	10	8	10	10
Täysin eri mieltä	2	1	2	0	1	1	3	1	2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Saan työstäni todellista tyydytystä	N= 2053	1187	***3240	***323	351	360	153	*743	439
Täysin samaa mieltä	25	46	33	47	52	43	36	48	43
Melko samaa mieltä	53	44	50	46	40	44	48	44	44
Melko eri mieltä	19	9	15	7	7	12	14	8	12
Täysin eri mieltä	3	1	2	0	0	1	3	0	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Olen usein kyllästynyt työhöni	N= 2052	1179	***3231	*322	345	357	155	736	438
Täysin samaa mieltä	5	2	4	2	2	2	5	2	3
Melko samaa mieltä	18	12	15	10	10	12	20	11	14
Melko eri mieltä	50	42	47	42	43	43	39	42	42
Täysin eri mieltä	27	44	33	46	45	44	36	45	41
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100

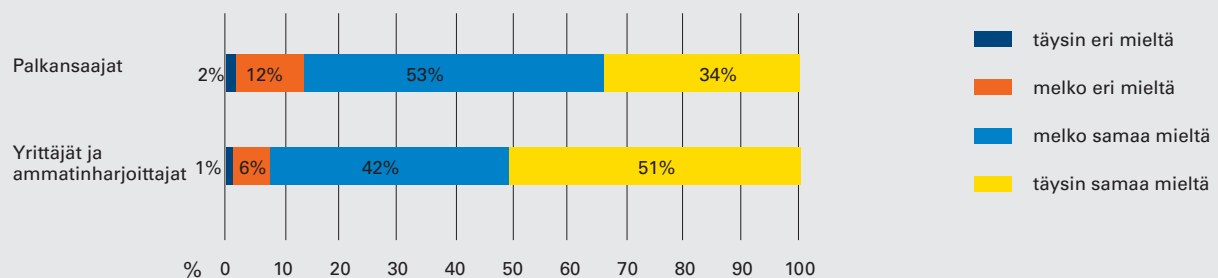
*** p<0,001, **p<0,01, *p<0,05, † p<0,10

⁷ Työtyytyväisyyttä mitattiin Brayfieldin ja Rothen (1951) kehittämällä työtyytyväisyyssmittarilla. Alkuperäinen mittari sisältää 18 väittämää, joista tässä tutkimuksessa hyödynnettiin viittä.

Useissa aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu, että yrittäjät ovat tyytyväisempiä työhönsä kuin palkansaajat (Blanchflower – Oswald 1998; Benz – Frey 2004; Blanchflower 2004). Tämä selvitys tukee aikaisempia tuloksia, sillä yrittäjien ja palkansaajien välillä on eroja kaikkien viiden väittämän kohdalla, ja yrittäjät ovat poikkeuksetta palkansaajia tyytyväisempiä työhönsä. Toistaiseksi tyytyväisiä

työhönsä on 93 % yrittäjistä ja 87 % palkansaajista, joten akavalaiset vaikuttavat pääasiassa tyytyväisiltä työhönsä. Yrittäjät kautta linjan ovat palkansaajia useammin väittämistä täysin samaa mieltä, ts. yrittäjissä on palkansaajia enemmän niitä, jotka ovat erittäin tyytyväisiä työhönsä. Tämä on nähtävissä mm. seuraavasta kuvioista (Kuvio 6).

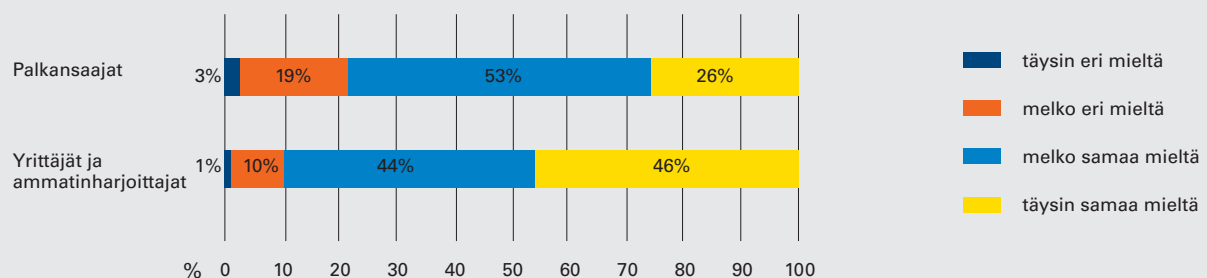
Kuvio 6 "Olen toistaiseksi tyytyväinen työhöni" – palkansaajat sekä yrittäjät ja ammatinharjoittajat

Keskimääräistä enemmän työstään ajattelee pitävänsä yhteensä 89 % yrittäjistä ja 77 % palkansaajista, kun taas usein työhönsä kyllästyneitä on yrittäjistä 14 % ja palkansaajista 23 %. Väittämän ”Saan

työstäni todellista tyydytystä” kanssa täysin samaa mieltä on lähes puolet yrittäjistä (46 %), mutta palkansaajista vain noin joka neljäs (Kuvio 7).

Kuvio 7 "Saan työstäni todellista tyydytystä" – palkansaajat sekä yrittäjät ja ammatinharjoittajat

Seuraavassa kuviossa (Kuvio 8) on esitetty palkansaajien ja yrittäjien työtyytyväisyyttä kuvaavien väittämien keskiarvot kaikkien viiden työtyytyväisyydsmittarin osalta. Kuvioista nähdään, että sekä palkansaajat että yrittäjät ovat tyytyväisiä työhön-

sä, mutta yrittäjillä tyytyväisyys on kuitenkin poikkeuksetta hieman korkeammalla tasolla. Koulutusaloittaiset vertailukuviot palkansaajien ja yrittäjien työtyytyväisyydestä on esitetty liitekuvioiden (Liitekuviot 1–4).

Kuvio 8 Palkansaajien sekä yrittäjien ja ammatinharjoittajien työtyytyväisyys (ka.)

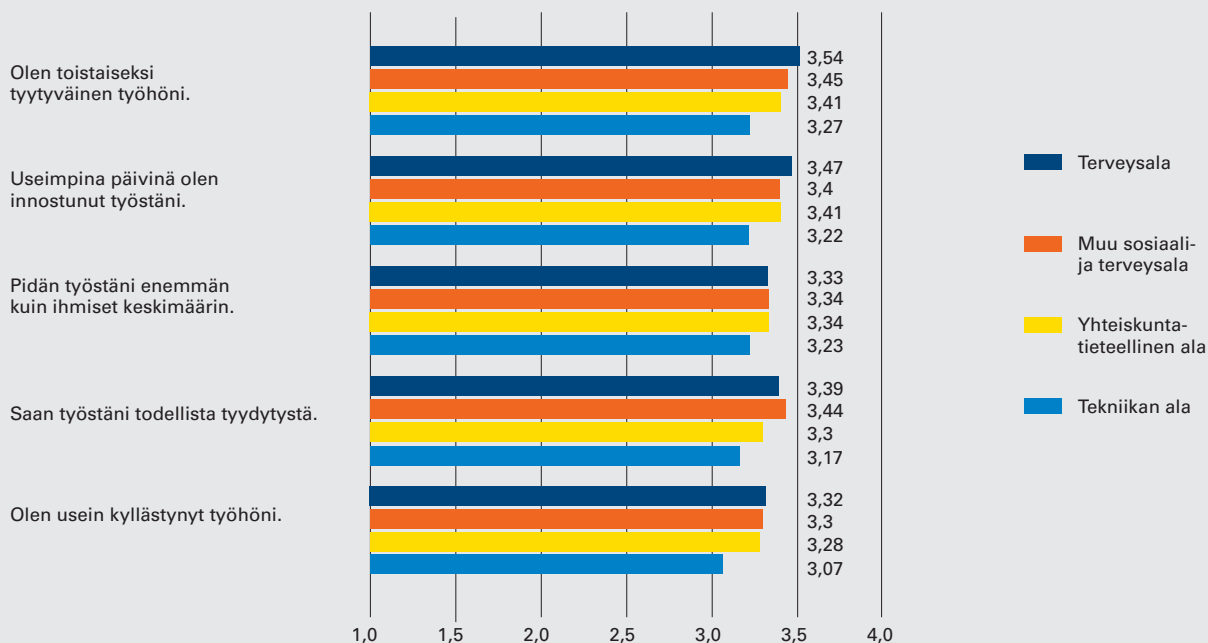

Kun tarkastellaan yrittäjiä ja ammatinharjoittajia koulutusaloittain, tyytymättömmimpiä ovat tekniikan alan yrittäjät. Vähintään melko usein työhönsä kyllästyneitä on terveys- ja sosiaali-aloilla 12 % ja yhteiskuntatieteellisellä alalla 14 %, mutta tekniikan alalla jopa 25 % vastaajista. Toistaiseksi tyytyväisiä työhönsä on muilla aloilla vähintään puolet (50–57 %) mutta tekniikan alan yrittäjistä vain 37 % (täysin samaa mieltä olevat). Sen suhteen, arvioiko vastaaja pitävänsä työstään enemmän kuin ih-

miset keskimäärin, ei ole eroja eri alojen yrittäjien välillä. Lähes yhdeksän kymmenestä kaikilta aloilta ajattelee pitävänsä työstään keskivertoa enemmän. Niitä, jotka eivät katso saavansa tyydytystä työstään, on terveys- ja sosiaali-aloilla vain 7 %, yhteiskuntatieteellisillä aloilla 13 % ja tekniikan alalla 17 %.

Seuraavassa kuviossa on esitetty yrittäjien ja ammatinharjoittajien työtyytyväisyyttä kuvaavien väittämien keskiarvot koulutusaloittain. (Kuvio 9).

Kuvio 9 Yrittäjien ja ammatinharjoittajien työtyytyväisyys (ka.)

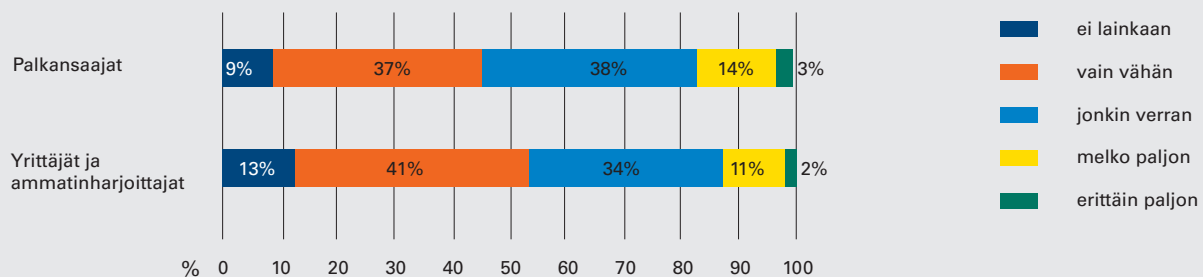

Työtyytyväisyyden osalta tuloksissa on samantyyppinen trendi kuin yleisessä elämäntyytyväisyydessä: terveysalan yrittäjät ovat tyypillisesti tyytyväisimpiä ja tekniikan alan yrittäjät tyytymättömpiä kuin muut ryhmät. Erot eivät kuitenkaan ole kovin suuria, vaikka tekniikan alan yrittäjät ovatkin johdonmukaisesti tyytymättömpien joukossa. Muun sosiaali- ja terveysalan yrittäjät tuovat ryhmistä voimakkaimmin esiin, että he saavat todellista tyydytystä työstään. Toistaiseksi tyytyväisiä ovat työhönsä kaikkien alojen yrittäjät, vaikkakin terveysalalla ovat tyytyväisimmät ja tekniikan alalla vähiten tyytyväiset. Kaikilla aloilla keskiarvo on kuitenkin selvästi yli kolmen (skaalalla 1–4), mikä kertoo, että yrittäjien työtyytyväisyys on kohtuullisella ta-

solla kaikilla aloilla. Keskiarvojen perusteella yrittäjät ajattelevat myös pitävänsä työstään enemmän kuin ihmiset keskimäärin. Väittämän ”olen usein kyllästynyt työhöni” asteikko on päinvastainen kuin muissa väittämässä, eli mitä korkeampi luku, sitä voimakkaammin on eri mieltä. Näin ollen korkea luku kertoo, ettei vastaaja ole kyllästynyt työhönsä, ja väittämä on siten yhdenmukainen muiden väittämien kanssa, sillä pienempi luku kertoo vähäisemmästä työtyytyväisyydestä.

Ehkä hieman yllättäen yrittäjät kokevat palkansaajia vähemmän työn aiheuttamaa stressiä⁸. Erittäin tai melko paljon työstä aiheutunutta stressiä kokee 17 % palkansaajista ja 13 % yrittäjistä. (Kuvio 10).

Kuvio 10 Palkansaajien sekä yrittäjien ja ammatinharjoittajien työstressi

Aikaisemmat tutkimukset stressin kokemisesta ovat tuottaneet ristiriitaisia tuloksia. Joskus yrittäjien on todettu kokevan enemmän stressiä (esim. Jamal 1997), joskus taas palkansaajien ja yrittäjien stressin kokemisesta ei löydetty eroja (esim. Andersson 2008; Prottas – Thompson 2006). Tässä selvityksessä pelkkää yrittäjiä tarkasteltaessa sukupuolten välillä ei ole eroa stressin kokemisessa, mutta koulutusaloittaisessa tarkastelussa tekniikan alan yrittäjät näyttävät kärsivän eniten työstressistä. Erittäin tai melko paljon työn aiheuttamaa stressiä kokee 21 % tekniikan alan yrittäjistä, kun muilla aloilla luke-

mat jäävät 10–14 %:iin. Terveysalalla lähes joka viides ei koe lainkaan työstressiä, kun muilla aloilla tätä mieltä on vain noin joka kymmenes. Tässä selvityksessä työstressin kokeminen ja tyytyväisyys korreloivat keskenään, sillä tyytyväiseksi profiloituneet terveysalan yrittäjät kokevat vähiten työstressiä ja tyytymättömintä ryhmää edustavat tekniikan alojen yrittäjät kärsivät eniten työstressistä. Muun sosiaali- ja terveysalojen ja yhteiskuntatieteellisen alan yrittäjät sijoittuvat tässäkin asiassa näiden ääripäiden väliin. (Taulukko 14).

**Taulukko 14
Työn aiheuttama stressi**

Tunneteko nykyisin työn aiheuttamaa stressiä?	Palkansaajat	Yrittäjät	Yhteensä	Yrittäjät koulutusaloittain				Sukupuoli	
				Terveys	Muu sos/terv.	Yhteiskuntatiet.	Tekniikka	N	M
N =	2062	1197	***3259	*324	355	364	154	750	442
Ei lainkaan	9	13	11	18	11	12	10	13	12
Vain vähän	37	41	38	42	39	42	37	39	43
Jonkin verran	38	34	36	30	36	34	33	35	31
Melko paljon	14	11	13	8	12	10	18	10	12
Erittäin paljon	3	2	3	2	2	2	3	2	2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100

⁸ Kysymyksen alkuperäinen muotoilu kokonaisuudessaan: ”Stressillä tarkoitetaan tilannetta, jossa ihminen tuntee itsensä jännittyneeksi, levottomaksi, hermostuneeksi tai ahdistuneeksi tai hänen on vaikea nukkua asioiden vaivatessa jatkuvasti mieltä. Tunneteko nykyisin tällaista työn aiheuttamaa stressiä?” (QPSNordic-kysely, Elo ym. 2001)

Eläkesuunnitelmat

Väestön ikääntyminen asettaa haasteita työmarkkinoille, talouden kasvulle ja sosiaaliturvajärjestelmälle. Sen vuoksi on erittäin tärkeää lisätä ikääntyneiden työmarkkinaosuutta ja viivyttää heidän poistumistaan työelämästä. Suomen väestö harmaantuu nopeinta vauhtia Euroopassa (European Commission 2007), ja muutos on nopea ja pysyvä. Väestörakenteen painottuminen ikääntyneisiin johtuu paitsi suurten ikäluokkien eläköitymisestä, myös pitkään jatkuneesta eliniän pitenemisestä (Tuukkanen 2004). Koska ikääntyminen luo paineita hyvinvointivaltion kestäväälle rahoitukselle, työurien piteneminen on nostettu keskeiseksi yhteiskuntapolitiittiseksi keskustelunaiheeksi. Käynnissä oleva työurakeskustelu kohdentuu sekä työuran alku- että loppupäähän. Tämä selvitys tarkastelee työuran loppupäätä, erityisesti akavalaisten eläkkeelle siirtymisen ajankohtaa sekä erilaisia tapoja pysyä työelämässä eläkkeelle siirtymisen jälkeen. Tässä luvussa käsitellään selvitykseen osallistuneiden akavalaisten eläkeajatuksia kolmen kysymyksen avulla: vastaajan arvio eläköitymisistään, suunnitelmat osa-aikaeläkkeelle jäämisestä ja arviot työn tekemisestä vanhuuseläkkeellä. Aluksi eläkekysymyksiä tarkastellaan koko aineiston tasolla ja sitten erityisesti yli 50-vuotiaiden yrittäjien keskuudessa.

4.1 Yleissilmäys akavalaisten eläkeajatuksiin

Aikaisempien tutkimusten perusteella korkea-asteen koulutuksen saaneet (Järnefelt 2003; Rantala 2008) sekä hyvin toimeentulevat (Rantala 2008) jatkavat työelämässä pidempään. Sosiaali- ja terveysalalla tehdyt tutkimukset ovat paljastaneet kuitenkin tästä poikkeavia tuloksia. Elovainion ym. (2001) tutkimuksen mukaan lääkärit olivat eläkesuuntautuneimpia. Hakasen ja Perhoniemen (2008) hammaslääkäreitä koskevassa tutkimuksessa paremmin toimeentulevat hammaslääkärit puolestaan aikoivat vetäytyä muita aiemmin pois työelämästä.

Palkansaajia ja yrittäjiä verrattaessa on havaittu, että palkansaajat ovat eläkesuuntautuneempia kuin yrittäjät (Hyrkkänen 1996; 2004; Rantala 2008). Esimerkiksi Hyrkkäsen (2004) tutkimuksen mukaan vuonna 2002 työllisenä olleista 58–63 -vuot-

tiaista yrittäjistä 56 % ja palkansaajista vain 36 % aikoi jatkaa työntekoa 63 ikävuoden jälkeen. Kun otetaan huomioon yrittäjien ja palkansaajien koulutusaste heidän eläkeikänsä arvioissa, näyttää siltä, että yrittäjillä korkea-asteen tutkinto lisää halukkuutta jatkaa työntekoa 63 ikävuoden jälkeen. Tulos ei ole kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä. (Hyrkkänen 2006).

Selvityksessä akavalaisilta tiedusteltiin – tämän hetkisestä iästä riippumatta – heidän eläkesuunnitelmiaan. Arvionsa ovat antaneet paitsi ne, joille eläkkeelle jääminen voi olla ajankohtaista muutamien vuosien kuluttua, myös ne, jotka voivat jäädä eläkkeelle vasta vuosikymmenien päästä. Vastaajien eläkeikäarviot, osa-aikaeläkesuunnitelmat ja mahdollinen työnteko vanhuuseläkkeellä on esitetty seuraavassa taulukossa. (Taulukko 15).

Tämän selvityksen tulokset eläkeajatuksiin liittyen tukevat aikaisempia tutkimuksia. Vastaajista 68 % arvioi jäävänsä eläkkeelle 63–65 -vuotiaana. Palkansaajat kuitenkin suunnittelevat jäävänsä eläkkeelle keskimäärin nuorempina kuin yrittäjät, sillä yrittäjistä jopa neljännes arvioi eläköityvänsä yli 65-vuotiaana. Toisaalta yrittäjien joukossa on jonkin verran palkansaajia enemmän myös niitä, jotka arvioivat jäävänsä eläkkeelle viimeistään 62-vuotiaana (17 % vs. 14 %). Koulutusaloittaisessa tarkastelussa tekniikan alan yrittäjissä on paljon niitä, jotka arvioivat työskentelevänsä yli 65-vuotiaaksi (34 %), kun taas terveysalalla heitä on suhteellisesti vähiten (20 %).

Akavan selvityksissä akavalaisten suunniteltu eläkeikä on kohonnut vuosittain, ja vuonna 2010 se oli 63,2 vuotta (Akavaaka, syksy 2010). Ammattiryhmän mukaan tarkasteltuna opettajat ja opetusalan asiantuntijat suunnittelevat jäävänsä varhaisemmin eläkkeelle kuin esimerkiksi johtajat ja asiantuntijat. Tässä selvityksessä akavalaisten suunnitelluksi eläkeiäksi saadaan korkeampia lukuja, koska tutkimusjoukko käsittää perinteisesti muita iäkkäämpinä eläkkeelle siirtyviä yrittäjiä, eikä mukana ole palkansaajista mm. opettajia. Tämän selvityksen mukaan suunniteltu eläkeikä on palkansaajilla 64,2 vuotta ja yrittäjillä 65,0 vuotta. Koulutusaloittaisessa tarkastelussa alin suunniteltu eläkeikä on terveysalan yrittäjien 64,5 vuotta. Muun sosiaali- ja

Taulukko 15

Eläkeikäarviot, osa-aikaeläkesuunnitelmat ja työnteko vanhuuseläkkeellä

	Palkansaajat	Yrittäjät	Yhteensä	Yrittäjät koulutusaloittain			
				Terveys	Muu sos/terv.	Yhteiskunta-tieteellinen	Tekniikka
Missä iässä arvioi jäävänsä eläkkeelle	N= 2023	1156	***3179	†317	345	346	148
Alle 58-vuotiaana	2	1	2	3	1	1	1
58—62 -vuotiaana	12	16	13	16	15	17	13
63—65 -vuotiaana	73	58	68	61	60	55	52
Yli 65-vuotiaana	13	25	18	20	25	27	34
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100
Suunnitellut jäävänsä osa-aikaeläkkeelle, kun se on iän puolesta mahdollista⁹	N= 2053	1188	**3241	**321	353	360	154
Ei ole suunnitellut	56	61	58	53	59	66	70
Suunnitellut joskus	29	26	28	31	29	22	21
Suunnitellut usein	12	9	11	10	9	8	8
Osa-aikaeläkkeellä (tai jättänyt hakemuksen)	3	4	4	6	3	4	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100
Voisi harkita työntekoa vanhuuseläkkeellä	N= 2003	1180	***3183	***318	351	359	152
Osa-aikaisessa palkkatyössä	23	4	16	5	3	3	5
Tilapäisesti silloin tällöin, esim. sijaisuuksia tehden	24	8	18	10	9	6	4
Kokopäiväisesti yrittäjänä	1	8	4	4	5	11	18
Osa-aikaisesti yrittäjänä	13	56	29	52	64	56	57
Osittain palkkatyössä ja osittain yrittäjänä	5	4	5	3	3	6	8
Ei harkitse työskentelevänsä	34	18	28	26	17	18	8
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100

*** p<0,001, **p<0,01, *p<0,05, † p<0,10

terveysalan koulutuksen saaneiden yrittäjien suunniteltu eläkeikä on 64,9 vuotta, yhteiskuntatieteellisen alan yrittäjillä 65,0 vuotta ja tekniikan alan yrittäjillä ja ammatinharjoittajilla jopa 66,2 vuotta.

Tämän selvityksen vastaajajoukosta 55 % on korkeintaan 50-vuotiaita, joten luonnollisesti osa-aikaeläkkeelle jäämisen suunnittelu ei ole ajankoh-taista suurimmalle osalle. Joka kymmenes vastaaja on kuitenkin usein suunnitellut jäävänsä osa-aika-eläkkeelle, kun se iän puolesta on mahdollista, ja 4 % vastaajista on jo osa-aikaeläkkeellä tai on jät-tänyt osa-aikaeläkehakemuksen. On kiinnostavaa, että vaikka kyselyyn vastanneet yrittäjät ovat keskimäärin hieman palkansaajia vanhempia, selvästi harvempi yrittäjä on suunnitellut osa-aikaeläkkeel-le jäämistä.

Selvityksessä tiedusteltiin myös mahdollista työntekoa ja sen muotoa vanhuuseläkkeellä. Vain noin joka neljäs tyrmää täysin ajatuksen työskente-lystä eläkkeellä ollessa. Palkansaajista tosin 34 % ei aio työskennellä eläkkeelle jäätyään, kun vastaa-

va osuus yrittäjistä on vain 18 %. Yrittäjistä jopa 56 % voisi harkita työskentelyä osa-aikaisena yrittäjänä myös vanhuuseläkkeelle siirryttyään. Palkan-saajille luontevimpia tapoja jatkaa työelämässä ovat osa-aikainen palkkatyö tai satunnaiset sijaisuudet. Yrittäjistä vain harvat voisivat harkita työskentele-vänsä palkkatyössä eläkkeelle jäätyään. Yrittäjistä niitä, jotka eivät harkitse työskentelevänsä eläkkeel-lä on eniten terveysalalla, noin joka neljäs. Vastaa-vasti tekniikan alan yrittäjistä vain 8 % tyrmää aja-tuksen vanhuuseläkkeellä työskentelystä.

4.2 Yli 50-vuotiaiden yrittäjien eläkeajatukset

Tutkimuksissa on todettu ikääntyneiden vastaaji-en eläkeajatusten ennustavan melko hyvin tulevaa eläkkeelle siirtymistä (ks. Gould 2001). Sen vuoksi eläkeajatusta tarkastellaan lähemmin yli 50-vuo-tiaiden vastaajien osalta. Tällöin havaitaan entistä

⁹ Lehto – Sutela (2008) *Työolojen kolme vuosikymmentä. Työolotutkimusten tuloksia 1977–2008*. Tilastokeskus.

selvemmin, että yrittäjät aikovat jäädä eläkkeelle palkansaajia vanhempina. Yli 50-vuotiaista palkansaajista joka kymmenes ajattelee jäävänsä eläkkeelle yli 65-vuotiaana, kun vastaavasti samanikäisistä yrittäjistä näin suunnittelee jopa 30 %. Toisaalta yrittäjien joukossa on myös hieman enemmän niitä, joilla ilmeisesti on mahdollisuus jäädä eläkkeelle jo ennen virallista eläkeikää, alle 63-vuotiaana. Yleisimmin eläkkeelle suunnitellaan jäätävän 63–65 -vuotiaana: yli viisikymppisistä palkansaajista näin ajattelee neljä viidestä ja yrittäjistäkin 60 %.

Osa-aika-eläkkeelle jäämistä ei ole suunniteltu kovin aktiivisesti yli 50-vuotiaiden keskuudessa, kuten ei koko aineiston tasollakaan. Osa-aika-eläkkeelle jäämistä ei ole lainkaan miettinyt palkansaajista 45 % eikä 55 % yrittäjistä. Osa-aika-eläkkeelle siirtymistä on usein suunnitellut 16 % yli 50-vuotiaista palkansaajista ja joka kymmenes saman ikäryhmän yrittäjä. Yli 50-vuotiaiden eläkesuunnitelmia koskevat jakaumat on esitetty seuraavassa taulukossa. (Taulukko 16).

Taulukko 16

Yli 50-vuotiaiden eläkeikäarviot, osa-aika-eläkesuunnitelmat ja työnteko vanhuuseläkkeellä

	Palkansaajat	Yrittäjät	Yhteensä	Yrittäjät koulutusaloittain			
				Terveys	Muu sos/terv.	Yhteiskuntatieteellinen	Tekniikka
Missä iässä arvioi jäävänsä eläkkeelle	N= 812	607	***1419	183	172	178	74
Alle 58-vuotiaana	0	1	0	2	0	0	0
58–62 -vuotiaana	9	10	9	11	10	10	11
63–65 -vuotiaana	81	60	72	62	61	57	54
Yli 65-vuotiaana	10	30	18	25	29	33	35
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Suunnitellut jäävänsä osa-aika-eläkkeelle, kun se on iän puolesta mahdollista¹⁰	N= 820	626	**1446	186	177	183	80
Ei ole suunnitellut	45	55	49	48	54	58	64
Suunnitellut joskus	31	28	30	32	29	24	25
Suunnitellut usein	16	10	13	11	11	10	9
Osa-aika-eläkkeellä (tai jättänyt hakemuksen)	8	8	8	10	7	8	3
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Voisi harkita työntekoa vanhuuseläkkeellä	N= 812	620	***1432	***181	177	184	78
Osa-aikaisessa palkkatyössä	23	4	15	6	3	3	4
Tilapäisesti silloin tällöin, esim. sijaisuuksia tehden	25	8	17	9	8	7	5
Kokopäiväisesti yrittäjänä	0	10	5	6	5	17	17
Osa-aikaisesti yrittäjänä	11	59	32	51	71	57	56
Osittain palkkatyössä ja osittain yrittäjänä	5	4	5	2	2	4	10
Ei harkitse työskentelevänsä	35	16	27	27	11	13	8
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

*** p<0,001, **p<0,01, *p<0,05, † p<0,10

Yli 50-vuotiaiden yrittäjien koulutusaloittaisessa tarkastelussa on eroja eri alojen välillä, mutta kaikki erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Yli 65-vuotiaana eläkkeelle aikoo jäädä jopa 35 % tekniikan yrittäjistä, 33 % yhteiskuntatieteellisen alan yrittäjistä, 29 % muun sosiaali- ja terveysalan ja 25 % terveysalan yrittäjistä. Samoin osa-aika-eläkesuunnitelmat ovat vähäisimpiä tekniikan ja yh-

teiskuntatieteellisen alan yrittäjien keskuudessa ja yleisimpiä terveysalan yrittäjillä; tosin terveysalalakaan lähes puolet yli 50-vuotiaista ei ole suunnitellut osa-aika-eläkkeelle jäämistä. Terveysalan yrittäjistä joka kymmenes on jo osa-aika-eläkkeellä, kun vastaava luku tekniikan yrittäjien keskuudessa on 3 %. Terveysalan yrittäjillä on muiden alojen yrittäjiä vähemmän kiinnostusta mahdolliseen työntee-

¹⁰ Lehto – Sutela (2008) Työolojen kolme vuosikymmentä. Työolotutkimusten tuloksia 1977–2008. Tilastokeskus.

koon vanhuuseläkkeellä: heistä 27 % ei aio jatkaa työskentelyä missään muodossa, kun muilla aloilla vanhuuseläkkeen aikaisesta työnteosta suunnittelee kieltäytyvänsä noin joka kymmenes.

Nämä havainnot terveysalan yrittäjien halukkuudesta siirtyä aiemmin eläkkeelle verrattuna muiden alojen yrittäjiin ovat mielenkiintoisia erityisesti siksi, että terveysalan yrittäjät ovat tässä selvityksessä työhönsä kaikkein tyytyväisimpiä. Vastaavasti tekniikan alan yrittäjät ovat olleet tyytymättömmimpiä, mutta aikovat silti jatkaa työelämässä muiden alojen yrittäjiä pidempään ja harkitsevat muita useammin myös työnteon jatkamista jossain muodossa vanhuuseläkkeelläkin. Tämän selvityksen tulokset tukevat siten aiempia havaintoja siitä, että lääkärit ja hammaslääkärit ovat muita korkeasti koulutettuja eläkesuuntautuneempia (Elovainio ym. 2001, Hakanen – Perhoniemi 2008). Yli 50-vuotiaiden terveysalan yrittäjien suunniteltu eläkeikä tässä selvityksessä on keskimäärin 64,8 vuotta. Yli 50-vuotiaiden vastaajien keskuudessa muun sosiaali- ja terveysalan yrittäjillä suunniteltu eläkeikä on 65,1 vuotta, yhteiskuntatieteellisen alan yrittäjillä 65,4 vuotta ja tekniikan alan yrittäjillä 66,0 vuotta.

Eläkeikäarviot vaihtelevat yli viisikymppisillä yrittäjillä sen mukaan, ovatko he työnantajia vai eivät. Työnantajayrittäjissä on sekä yli 65-vuotiaana että alle 63-vuotiaana eläkkeelle aikovia enemmän kuin niissä yrittäjissä, jotka eivät ole työnantajia. Eläkkeelle siirtymistä 63–65 -vuotiaana puolestaan suunnittelee 53 % työnantajayrittäjistä ja 63 % yrittäjistä, joilla ei ole palkattuja työntekijöitä. Lähempi tarkastelu osoittaa erojen liittyvän miesyrittäjiin. Työnantajina toimivista miesyrittäjistä 14 % aikoo eläkkeelle alle 63-vuotiaana, 41 % 63–65 -vuotiaana ja 45 % yli 65-vuotiaana. Vastaavasti miesyrittäjistä, jotka toimivat ilman palkattuja työntekijöitä, vain 6 % suunnittelee eläkkeelle jäämistä alle 63-vuotiaana, jopa 59 % 63–65 -vuotiaana ja 36 % yli 65-vuotiaana. Nämä erot ovat tilastollisesti merkitseviä riskitasolla 0,05. Naisyrittäjillä työnantajuus ei vaikuta yhtä paljon eläkeikäaikaasiin. Naisyrittäjistä noin kaksi kolmesta aikoo jäädä eläkkeelle 63–65 -vuotiaana riippumatta siitä, toi-

miiko yrittäjä työnantajana vai ei. Yli 65-vuotiaana aikoo eläkkeelle 19 % työnantajanaista ja 23 % naisyrittäjistä, jotka eivät ole työnantajia. Naisten osalta erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Joka tapauksessa voidaan havaita, että kaikkein iäkkäimpinä eläkkeelle aikovien keskuudessa mies- ja naisyrittäjien osuudet ovat päinvastaiset työnantajien ja niiden yrittäjien välillä, jotka eivät ole työnantajia. Naistyönantajat jäävät eläkkeelle nuorempina kuin muut naisyrittäjät, kun taas miestyönantajat jäävät eläkkeelle iäkkäimpinä kuin ilman palkattuja työntekijöitä toimivat miesyrittäjät.

Yli 50-vuotiaat yrittäjät eivät ole yhtenäinen ryhmä, kun tarkastellaan heidän suhtautumistaan työntekoon vanhuuseläkkeellä. Työnantajayrittäjät suhtautuvat eläkeaikaiseen työntekoon nihkeämmin kuin ilman työntekijöitä toimivat. Naisyrittäjät eivät ole yhtä innokkaita työskentelemään vanhuuseläkkeellä kuin mieskollegansa. Kun näitä asioita tarkastellaan yhdessä, havaitaan, että nimenomaan miesyrittäjien keskuudessa on tilastollisesti merkitseviä eroja eläkkeellä työskentelyn aikeissa työnantajuuden suhteen. Kun verrataan työnantajina toimivia miesyrittäjiä ja niitä miesyrittäjiä, jotka eivät ole työnantajia, ensin mainituissa on enemmän sekä niitä, jotka eivät aio työskennellä enää vanhuuseläkkeellä että niitä, jotka pitävät palkkatyötä mahdollisena työskentelytapana. Ilman palkattuja työntekijöitä toimivista miesyrittäjistä jopa 83 % katsoo voivansa jatkaa työntekoa koko- tai osa-aikaisesti yrittäjänä, työnantajamiehistä vastaavasti 68 %. Miesten osalta erot ovat tilastollisesti merkitseviä, naisten osalta eivät. Naisyrittäjillä trendi on samantyyppinen: suurempi osa ilman palkattuja työntekijöitä toimivista yrittäjistä harkitsee jatkavansa jollain tapaa yrittäjänä, kun taas työnantajana toimivissa yrittäjissä on suhteellisesti muita enemmän niitä, jotka eivät aio jatkaa työskentelyä vanhuuseläkkeellä. Kaikkein luonnollisin vaihtoehto yrittäjille on kuitenkin jatkaa työntekoa osa-aikaisena yrittäjänä. Sekä nais- että miesyrittäjät ja sekä työnantajina toimivat että ilman palkattuja työntekijöitä toimivat yrittäjät valitsevat yleisimmin tämän vaihtoehdon (osuudet 50–63 %).

5 Yhteenveto ja keskustelu

Tässä selvityksessä on tarkasteltu akavalaisten yrittäjien ja ammatinharjoittajien yrittäjyyden profiilia, elämänlaatua, työtyytyväisyyttä sekä näkemyksiä eläkeaikana työskentelystä. Mukana selvityksessä oli 16 Akavan jäsenliittoa sellaisilta aloilta, joilla yrittäjyys on yksilölle todellinen vaihtoehto toimia ammatissaan. Raportoitaessa vastaajat on jaettu liittotiedon perusteella neljään koulutusalaryhmään: terveysala, muu sosiaali- ja terveysala, yhteiskuntatieteellinen ala ja tekniikan ala.

Selvityksen perusteella akavalainen yrittäjyys on tyypillisesti kokopäiväistä yksinyrittäjyyttä. Terveysalalla sivutoiminen yrittäjyys on muita aloja yleisempää, mutta terveysalan yrittäjät ovat myös muita useammin työnantajia. Tyypillisintä yksinyrittäjyys on muulla sosiaali- ja terveysalalla, jolla 77 % vastaajista toimii ilman työntekijöitä. Muun muassa psykologeille tai puheterapeuteille yksin toimiminen soveltuu hyvin tavaksi organisoida yrittäjyyttä. Noin joka kolmas akavalainen yrittäjä pitää yrittäjyyttä luontevana askeleena urakehityksessään. Toisaalta osalle vastaajista yrittäjyys on ollut lähes ainoa tapa työllistyä, tai tyytymättömyys edelliseen työhön on ajanut yrittäjäksi.

Yrittäjien ja palkansaajien työn piirteet eroavat toisistaan kaikilla tutkituilla mittareilla, vaikka erot eivät ole kovin suuria. Yrittäjät pitävät työtään vaihtelevana, itsenäisenä ja merkittävänä useammin kuin palkansaajat. Lisäksi yrittäjät kertovat yleisemmin, että heillä on mahdollisuus ongelmien ratkaisemiseen ja ehjien työkokonaisuuksien tekemiseen. Mahdollisuus työskennellä muiden ihmisten kanssa ja ystävyyssuhteiden luominen työssä vaikuttavat vahvemmin palkansaajien kuin yrittäjien työhön, sillä harva palkansaaja työskentelee kokonaan yksin (esim. täysin ilman esimiestä tai työtovereita). Yrittäjistä yli puolet työskentelee ilman työntekijöitä tai muita omistajia, joten yrittäjien työn piirteisä eivät korostu sosiaaliset suhteet. Koulutusaloitaisessa vertailussa terveysalalta lääkärit katsovat muita yrittäjiä yleisemmin voivansa luoda ystävyyssuhteita työssä, kun taas muilla aloilla on lääkäreitä enemmän mahdollisuuksia työskentelyyn muiden ihmisten kanssa. Työ koetaan vaihtelevammaksi ja itsenäisemmäksi muilla kuin terveysalalla, kun taas terveysalalla painottuu muun muassa työn merkityksellisyys.

Yleinen elämäntyytyväisyys on akavalaisilla korkealla tasolla, ja yrittäjät ovat elämäänsä tyytyväisempiä kuin palkansaajat. Yrittäjien keskinäisessä vertailussa on eroja tyytyväisyydessä elämän ulkoisiin puitteisiin ja omiin saavutuksiin. Miehet ovat naisia tyytymättömmämpiä sekä ulkoisiin puitteisiin että omiin saavutuksiinsa. Koulutusaloista tyytymättömmimpiä ovat miesvaltaisen tekniikan alan yrittäjät ja tyytyväisimpiä terveysalan yrittäjät. Sama on nähtävissä myös tyytyväisyydessä elämän eri osa-alueisiin: elintason, vapaa-ajan vieton ja työn osalta ero tyytyväisten terveysalan yrittäjien ja tyytymättömmimpien tekniikan yrittäjien välillä on kaikkein suurin. Yrittäjät ovat palkansaajia tyytyväisempiä myös työhönsä. Työtyytyväisyys on kuitenkin hyvällä tasolla myös akavalaisilla palkansaajilla, sillä työhönsä tyytyväisiä on 87 % palkansaajista ja 93 % yrittäjistä. Tyytyväisten suuremman osuuden lisäksi yrittäjien tyytyväisyys on myös voimakkaampaa kuin palkansaajilla, ts. yrittäjissä on palkansaajia enemmän niitä, jotka ovat erittäin tyytyväisiä työhönsä. Yrittäjistä tyytyväisimpiä työhönsä ovat terveysalalla toimivat lääkärit ja tyytymättömmimpiä tekniikan alan yrittäjät. Erot eri alojen yrittäjien välillä eivät ole suuria, mutta tulokset ovat johdonmukaisesti samansuuntaisia: tekniikan alan yrittäjät profiloituvat vähiten tyytyväisiksi ja terveysalan yrittäjät kaikkein tyytyväisimmiksi. Lisäksi työstressin kokeminen ja työtyytyväisyys korreloivat keskenään, sillä tyytyväisimmät terveysalan yrittäjät kokevat vähiten työstressiä ja tyytymättömintä ryhmää edustavat tekniikan alojen yrittäjät kärsivät työstressistä eniten. Muun sosiaali- ja terveysalojen ja yhteiskuntatieteellisen alan yrittäjät sijoittuvat näiden ääripäiden väliin niin työstressin kokemisessa kuin työtyytyväisyydessä yleisesti.

Tämän selvityksen tulokset vahvistavat aikaisempia tutkimuksia siinä, että yrittäjät aikovat jäädä eläkkeelle iäkkäämpinä kuin palkansaajat. Suurin osa yrittäjistä pitää työntekoa mahdollisena jossain muodossa vanhuuseläkkeelläkin, ja luonnollisin vaihtoehto on osa-aikainen yrittäjyys. Havainnot terveysalan yrittäjien halukkuudesta siir-

tyä muita aiemmin eläkkeelle ovat mielenkiintoisia erityisesti siksi, että muutoin terveysalan yrittäjät ovat tämän selvityksen perusteella työhönsä kaikkein tyytyväisimpiä. Vastaavasti tyytymättömmät tekniikan alan yrittäjät aikovat tyytymättömyydestään huolimatta jatkaa työelämässä muiden alojen yrittäjiä pidempään. Hyvä työtyytyväisyys ei tämän selvityksen mukaan näytä pidentävän työuraa, sillä kaikkein tyytyväisimpiä olevat terveysalan toimijat ovat myös eläkesuuntautuneimpia.

Tämä selvitys antaa uutta tietoa akavalaisten yrittäjien työstä ja hyvinvoinnista, erityisesti työhön liittyvistä piirteistä sekä akavalaisten tyytyväisyydestä työhön ja elämäänsä. Tulokset osoittavat, että korkeasti koulutettujen yrittäjyydessä professionalla on merkitystä. Yrittäjyyttä arvioidaan hieman eri tavoin Akavan eri jäsenliittoihin kuuluvien jäsenten keskuudessa. Vaikka eri professionien väliset erot eivät ole kovin suuria, tekniikan alan ja terveysalan yrittäjien toisistaan poikkeavat arviot tyytyväisyydestään työhön ja elämään ovat jossain määrin yllättäviä. Tämä selvitys ei kerro syytä havaittuun eroon, joten jatkoanalyysissä on perusteltua tarkastella asiaa lähemmin.

Oleellista on, että akavalaiset ovat verrattain tyytyväisiä elämäänsä ja työhönsä riippumatta siitä, toimivatko he palkansaajina vai yrittäjinä. Selvityksen perusteella korkea-asteen koulutus tarjoaa yksilöille mielekkäitä ja laadukkaita työtilaisuuksia, joita käytännössä voi toteuttaa sekä yrittäjyyden että palkkatyön keinoin. Yrittäjyys kuitenkin näyttäisi tuottavan palkkatyötä parempaa tyytyväisyyttä erityisesti työhön. Nämä tekijät eivät välttämättä kuitenkaan ole yhteydessä työuran pituuteen ja eläkkeelle jäämisen ajoitukseen – tästä esimerkkinä tekniikan alan yrittäjien aikomus jatkaa työelämässä pidempään, huolimatta heidän muita vähäisemmästä tyytyväisyydestään. Joka tapauksessa yrittäjyys mahdollistaa työn jatkumisen vanhuuseläkkeelle siirtymisen jälkeen. Tältä osin tulokset vahvistavat aiempia tutkimuksia yrittäjyydestä yhtenä keinona pidentää työuraa sen loppupäästä (Akola ym. 2008).

6 Sammandrag

Denna rapport sammanfattar resultaten av en studie på Akavas företagares och näringsidkares profil, livskvalitet samt hur de trivs i arbetslivet. Företagarna har också jämförts med löntagarna från samma förbund. Studien omfattar 16 av Akavas medlemsförbund där företagandet är ett reellt alternativ för förbundets medlemmar. I rapporten är företagarna och löntagarna indelade i fyra grupper; hälsovård, social- och hälsovård, samhällsvetenskaplig samt teknisk sektor.

Akavas företagare och näringsidkare arbetar i regel som heltidsföretagare. Inom hälsovårdssektorn är det vanligare att man arbetar som företagare på deltid än i andra branscher. Majoriteten av Akavas företagare är kvinnor. Drygt 60 % av företagarna är ensamföretagare. Inom social- och hälsovårdssektorn uppgår ensamföretagarna till 77 %. Företagarna har i regel en rätt lång karriär som löntagare bakom sig då de startar eget, över 60 % har jobbat minst 10 år som löntagare.

En tredjedel av Akavas företagare ser företagandet som ett normalt karriärsteg framåt. En del av de svarande uppger att de var missnöjda med sitt arbete som löntagare medan en del meddelar att företagandet var det enda reella alternativet att sysselsätta sig.

Företagarna och näringsidkarna anser sitt jobb vara mer varierande, självständigt och betydelsefullt än löntagarna. Belåtenheten med det egna livet ligger på en hög nivå både bland Akavas löntagare och företagare men företagarna verkar vara mer nöjda med sina liv än vad löntagarna är. Det går att skönja skillnader i hur belåtna företagarna i de olika branscherna är. Männerna är inte lika nöjda med de yttre attributen eller med sina personliga presta-

tioner som kvinnorna. Inom den tekniska sektorn verkar man inte vara lika nöjd med livet som i de övriga branscherna.

Företagarna och näringsidkarna är nöjdare med sitt arbete än löntagarna, trots att belåtenheten ligger på hög nivå i båda grupperna, 87 % bland löntagarna och 93 % bland företagarna. Andelen mycket nöjda med sitt jobb är också tydligt större bland företagarna. De mest nöjda företagarna hittar man bland läkarna och de mest missnöjda finns inom den tekniska sektorn, trots att skillnaderna inte är stora. Arbetslusten och stress korrelerar på ett liknande sätt; de nöjda läkarna upplever minst stress medan de olika ingenjörerna lider mest av stress.

Denna studie bekräftar tidigare forskning om att företagare planerar att gå i pension i en högre ålder än löntagare. Största delen av företagarna uppger sig vara beredda att arbeta också efter att man fått ålderspension, främst som företagare på deltid. Intressant är, att de nöjda företagarna inom hälsovårdsbranschen är samtidigt de som vill gå tidigast i pension medan de mer missnöjda företagarna inom tekniska sektorn vill stanna längst i arbetslivet.

Det empiriska materialet för denna studie samlades inom forskningsprojektet Företagsamhet, jobb och välbefinnande i individens livsgång som utfördes av forskningsenheten TSE Entre vid Handelshögskolan vid Åbo universitet med finansiering från Finlands Akademiens Forskningsprogram Arbetets och välfärdens framtid (WORK). Förfrågan skickades till 11 178 Akavamedlemmar, bland vilka fanns både företagare och löntagare. Med 3 392 svar blev svarsprocent 30,3 %.

Lähteet

- Akavaaka (2010) Akavaaka. Tietoa akavalaisista työelämässä. Syksy 2010. www.akava.fi/julkaisut
- Akola, Elisa – Heinonen, Jarna – Kovalainen, Anne – Tommi Pukkinen – Johanna Österberg (2007) *Yrittäjyyden ja palkkatyön rajapinnalla? Työn ja toimeentulon rakentuminen eri ammateissa 2000-luvun Suomessa*. Työpoliittinen tutkimus, Työministeriö 326/2007.
- Akola, Elisa – Heinonen, Jarna – Kovalainen, Anne – Suvanto, Katri (2008) *Yrittäjyys valintana työuran eri vaiheissa – tarkastelussa nuoret ja ikääntyneet. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja*, Työ ja yrittäjyys 29/2008.
- Alasoini, Tuomo (2010) *Mainettaan parempi työ - Kymmenen väitettä työelämästä*. EVAn raportteja, Taloustieto Oy: Helsinki.
- Andersson, Pernilla (2008) Happiness and health: Well-being among the self-employed. *The Journal of Socio-Economics*, Vol. 37, 213–236.
- Benz, Matthias – Frey, Bruno S. (2004) Being independent raises happiness at work. *Swedish Economic Policy Review*, Vol. 11, 97–138.
- Blanchflower, David G. (2004) Self-employment: more may not be better. *Swedish Economic Policy Review*, Vol. 11, No: 2, 15–73.
- Blanchflower, David G. – Oswald, Andrew J. (1998) What makes an entrepreneur? *Journal of Labor Economics*, Vol. 16, No: 1, 26–60.
- Brayfield, Arthur H. – Rothe, Harold F. (1951) An Index of Job Satisfaction. *Journal of Applied Psychology*, Vol. 35, No. 5, 307–311.
- Diener, Ed – Emmons, Robert A. – Larsen, Randy J. – Griffin, Sharon (1985) The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, Vol. 49 (1), 71–75.
- Elo, Anna-Liisa – Dallner, Margareta – Gamberale, Francesco – Hottinen, Vesa – Knardahl, Stein – Lindström, Kari – Skogstad, Anders – Ørhede, Elsa (2001) *QPSNordic -käsikirja. Pohjoismainen työn psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden yleiskyely*. Helsinki: Työterveyslaitos.
- Elovainio, Marko – Forma, Pauli – Kivimäki, Mika – Sinervo, Timo – Wickström, Gustav (2001) Työn psykososiaaliset tekijät ja eläkeajatuksot sosiaali- ja terveydenhuollossa. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 38, 186–194.
- European Commission (2007) *Employment in Europe 2007*. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal opportunities, Unit 1, Brussels.
- Gould, Raija (2001) *Eläkeajatuksot. Katsaus aiheeseen liittyviin tutkimustuloksiin*. Eläketurvakeskuksen monisteita 2001:36, Helsinki.
- Hackman, Richard J. – Oldham, Greg R. (1975) Development of the Job Diagnostic Survey. *Journal of Applied Psychology*, Vol. 60, 159–170.
- Hakanen, Jari – Perhoniemi, Riku (2008) Muutokset työssä, työn imu ja jatkamisaiheet työelämässä – kolmen vuoden seuranta tutkimus suomalaisilla hammaslääkäreillä. *Työelämän tutkimus – Arbetslivsforskning* 1/2008, 30–43. http://pro.tsv.fi/tetu/tt/Tt15_verkkoversio.pdf, haettu 5.11.2010.
- Heinonen, Jarna – Kovalainen, Anne – Paasio, Kaisu – Pukkinen, Tommi – Österberg, Johanna (2006) *Palkkatyöstä yrittäjäksi. Tutkimus yrittäjäksi ryhtymisen reiteistä sosiaali- ja terveysalalla sekä kaupallisella ja teknisellä alalla*. Työpoliittinen tutkimus, Työministeriö 297/2006.

- Hyrkkänen, Raili (1996) *Mikä pitää yrittäjän työssä? Yrittäjän työssä pysymisen ja eläkkeelle siirtymisen tarkastelua*. Eläketurvakeskus, Monisteita 7, Helsinki.
- Hyrkkänen, Raili (2004) Yrittäjät ja joustavan eläkeiän mahdollisuudet. Teoksessa E. Tuominen (toim.): *Eläkeuudistus ja ikääntyvien työssä jatkamisaikeet*. Eläketurvakeskuksen raportteja 2004:37, Helsinki.
- Hyrkkänen, Raili (2006) *Yrittäjien ja palkansaajien eroja eläkeiän valinnassa*. Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2006:2, Helsinki.
- Jamal, Muhammad (1997) Job Stress, Satisfaction, and Mental Health: An Empirical Examination of Self-Employed and Non-Self-Employed Canadians. *Journal of Small Business Management*, Vol. 35, No: 4, 48–57.
- Järnefelt, Noora (2003) *Ikääntyvien työuran päättyminen lamavuosina ja nousukaudella*. Työmarkkinat 2003:10, Tilastokeskus.
- Lehto, Anna-Maija – Sutela, Hanna (2008) *Työolojen kolme vuosikymmentä. Työolotutkimusten tuloksia 1977–2008*. Tilastokeskus, Helsinki.
- Morgeson, Frederick P. – Humphrey, Stephen E. (2006) The Work Design Questionnaire (WDQ): Developing and Validating a Comprehensive Measure for Assessing Job Design and the Nature of Work. *Journal of Applied Psychology*, Vol. 91, No: 6, 1321–1339.
- Paasio, Kaisu – Pukkinen, Tommi (2006) *Korkeasti koulutettujen ammatinharjoittajana ja yrittäjänä toimiminen*. Selvitys Akavan jäsenistössä. Akava ry.
- Parasuraman, Saroj – Simmers, Claire A (2001) Type of employment, work-family conflict and well-being: a comparative study. *Journal of Organizational Behavior*, 22:5, 551-568.
- Prottas, David J. – Thompson, Cynthia A. (2006) Stress, Satisfaction, and the Work-Family Interface: A Comparison of Self-Employed Business Owners, Independents, and Organizational Employees. *Journal of Occupational Health Psychology*, Vol. 11, No: 4, 366–378.
- Rantala, Juha (2008) *Varhainen eläkkeelle siirtyminen*. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 2008:1, Helsinki.
- Sims, Henry P. Jr. – Szilagyi, Andrew D. – Keller, Robert T. (1976) The Measurement of Job Characteristics. *Academy of Management Journal*, Vol. 19, 195–212.
- Stenholm, Pekka – Heinonen, Jarna – Kovalainen, Anne – Pukkinen, Tommi (2010), *Global Entrepreneurship Monitor, Finnish 2009 Report*. Turku School of Economics, TSE Entre, CRE, Series A Research Reports A1/2010.
- Tuukkanen, Jorma (2004) Väestön ikääntyminen – julkisen talouden kestävyys – verotus, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 3/2004, 281–292.
- Warr, Peter – Cook, John – Wall, Toby (1979) Scales for the measurement of some work attitudes and aspects of psychological well-being. *Journal of Occupational Psychology*, 52, 129–148.
- Yrittäjyyskatsaus 2010*, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu, Työ ja yrittäjyys 60/2010.
http://www.tem.fi/files/27967/TEM_60_2010_netti.pdf

LIITE

Työn piirre -väittämät¹¹

1. Työn vaihtelevuus

- Työni on erittäin vaihtelevaa.
- Työtehtäväni ovat hyvin samanlaisena toistuvia.
- Tyypillisen työpäivänäni tehtävät ovat hyvin samankaltaisia.
- Saan tehdä usein erilaisia asioita työssäni.
- Työni ei ole lainkaan vaihtelevaa.

2. Työn itsenäisyys

- Saan päättää itse miten teen työni.
- Voin toimia työssäni hyvin itsenäisesti.
- Työni edellyttää myös muiden työpanosta.
- Minulla on vapaus tehdä melkein mitä tahansa haluan työssäni.
- Minulla on mahdollisuus itsenäiseen ajatteluun ja toimintaan työssäni.
- Voin päättää itse työtahtini.

3. Palautteen saaminen

- En saa säännöllisesti palautetta siitä, kuinka hyvin onnistun työssäni.
- Saan muilta usein tietoa työsuorituksistani.
- Saan paljon palautetta siitä, kuinka hyvin teen työni.
- Minulla on jatkuvasti mahdollisuus saada selville, kuinka hyvin onnistun työssäni.
- Tiedän jatkuvasti, teenkö työni hyvin vai huonosti.

4. Mahdollisuus työskennellä muiden ihmisten kanssa

- Työssäni tarvitaan hyvää yhteistyökykyä.
- Asioiminen muiden ihmisten kanssa on iso osa työtäni.
- Olen työssäni säännöllisesti yhteydessä työyhteisöni ulkopuolisten henkilöiden kanssa.

5. Ehjien työkokonaisuuksien tekeminen

- Näen usein projektien tai töiden toteutuksen alusta loppuun.
- Työni on järjestetty siten, että voin tehdä itse yhden työkokonaisuuden kerralla alusta loppuun.
- Minulla ei ole juurikaan mahdollisuuksia saattaa loppuun työtä, jonka aloitan.
- Minulla on mahdollisuus hoitaa työ tai projekti alusta loppuun.

6. Ystävyyssuhteiden luominen työssä

- Minulla on mahdollisuus jutella usein muiden kanssa työssäni.
- Minulla on mahdollisuus solmia läheisiä ystävyyssuhteita työssäni.
- Minulla on runsaasti mahdollisuuksia tavata muita ihmisiä työssäni.

7. Työn merkittävyys

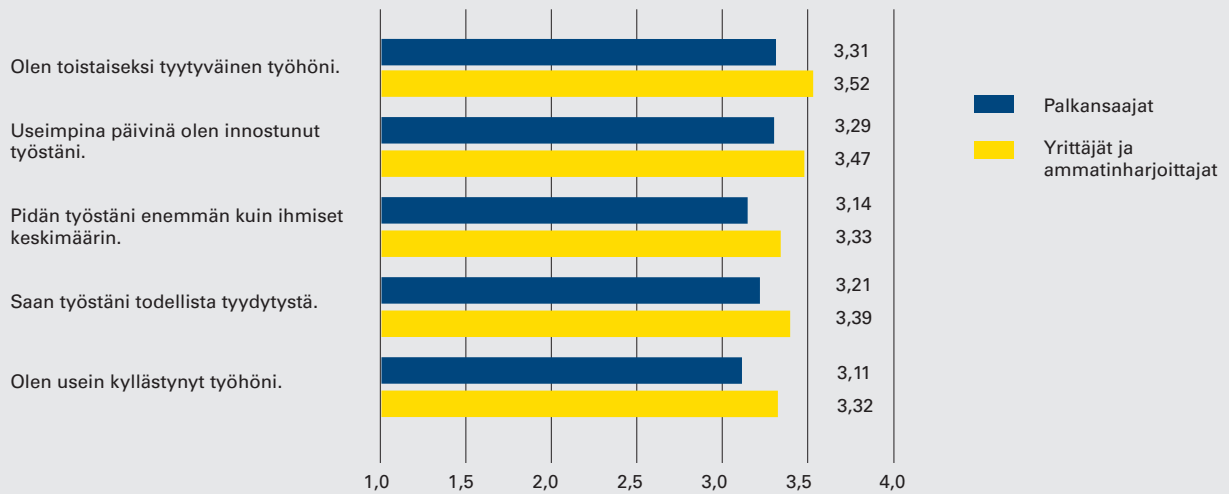
- Työni tulokset todennäköisesti vaikuttavat merkittävästi muiden ihmisten elämään.
- Työni on laajemminkin tarkasteltuna erityisen merkittävää tai tärkeää.
- Työni vaikuttaa huomattavasti työyhteisön ulkopuolisiin ihmisiin.

8. Mahdollisuus ongelmien ratkaisemiseen

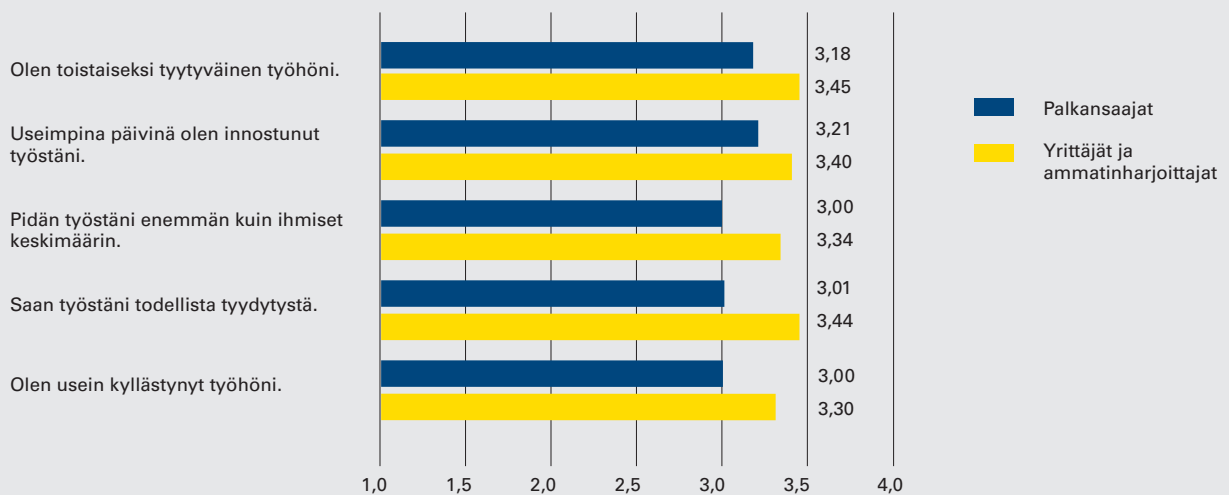
- Käsittelen työssäni usein itselleni uudentyyppisiä ongelmia.
- Työni vaatii ainutlaatuisia ideoita tai ratkaisuja ongelmiin.
- Työni vaatii minulta usein luovuutta.

¹¹ Työn piirteet 1–6 (vaihtelevuus, itsenäisyys, palautteen saaminen, mahdollisuus työskennellä muiden ihmisten kanssa, ehjien työkokonaisuuksien tekeminen ja ystävyyssuhteiden luominen työssä) on muokattu Job Characteristics Inventory -selvityksestä (Sims – Szilagyi – Keller (1976)). Työn piirteet 7–8 (työn merkittävyys ja mahdollisuus ongelmien ratkaisemiseen) on muokattu Work Design Questionnaire -selvityksestä (Morgeson – Humphrey (2006)).

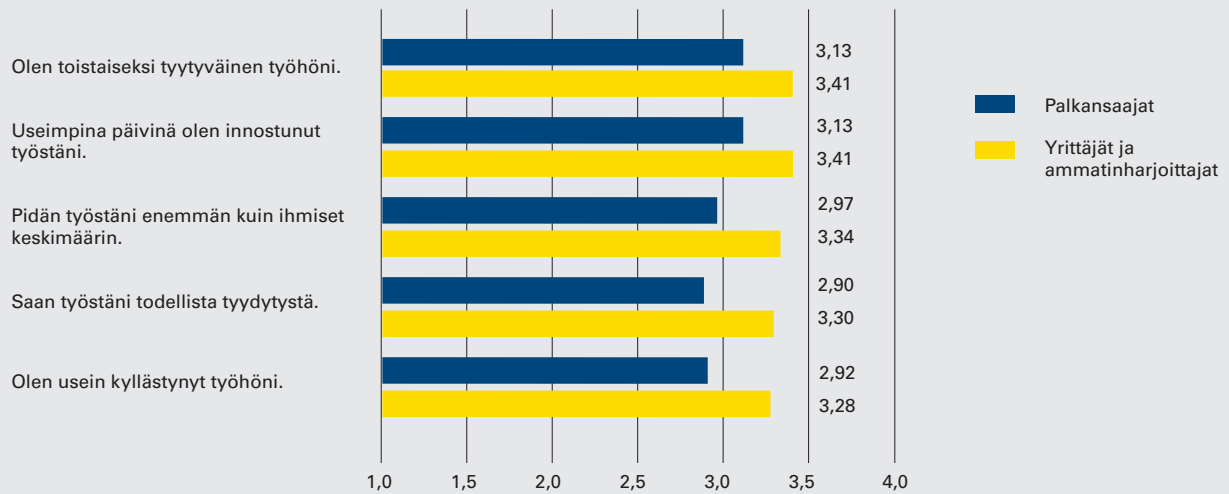
Liitekuvio 1 Palkansaajien sekä yrittäjien ja ammatinharjoittajien työtyytyväisyys terveysalalla (ka.)

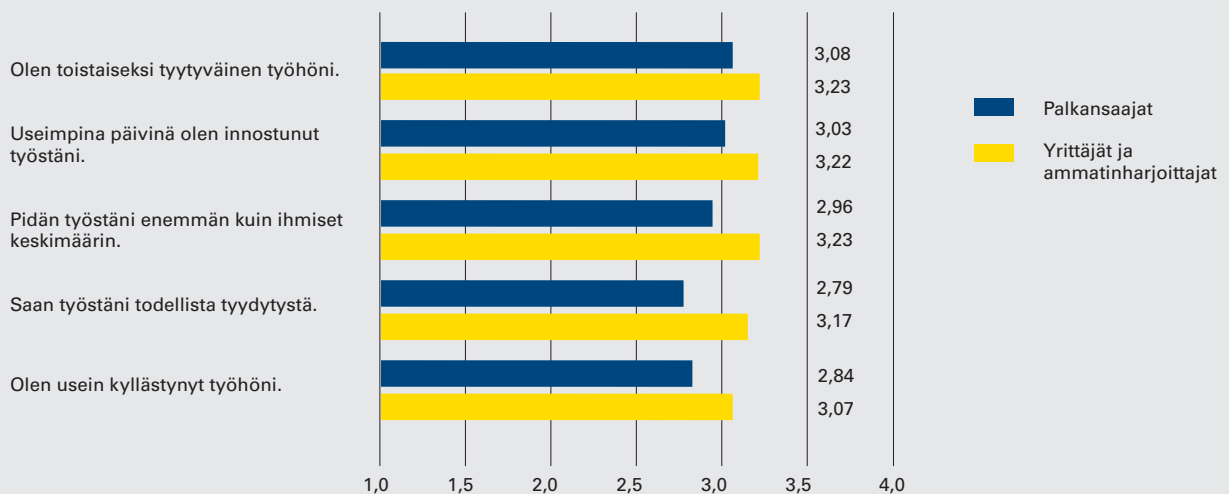
Liitekuvio 2 Palkansaajien sekä yrittäjien ja ammatinharjoittajien työtyytyväisyys muulla sosiaali- ja terveysalalla (ka.)

Liitekuvio 3 Palkansaajien sekä yrittäjien ja ammatinharjoittajien työtyytyväisyys yhteiskuntatieteellisellä alalla (ka.)

Liitekuvio 4 Palkansaajien sekä yrittäjien ja ammatinharjoittajien työtyytyväisyys tekniikan alalla (ka.)

Akava
Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki
puh. 020 7489 400
www.akava.fi